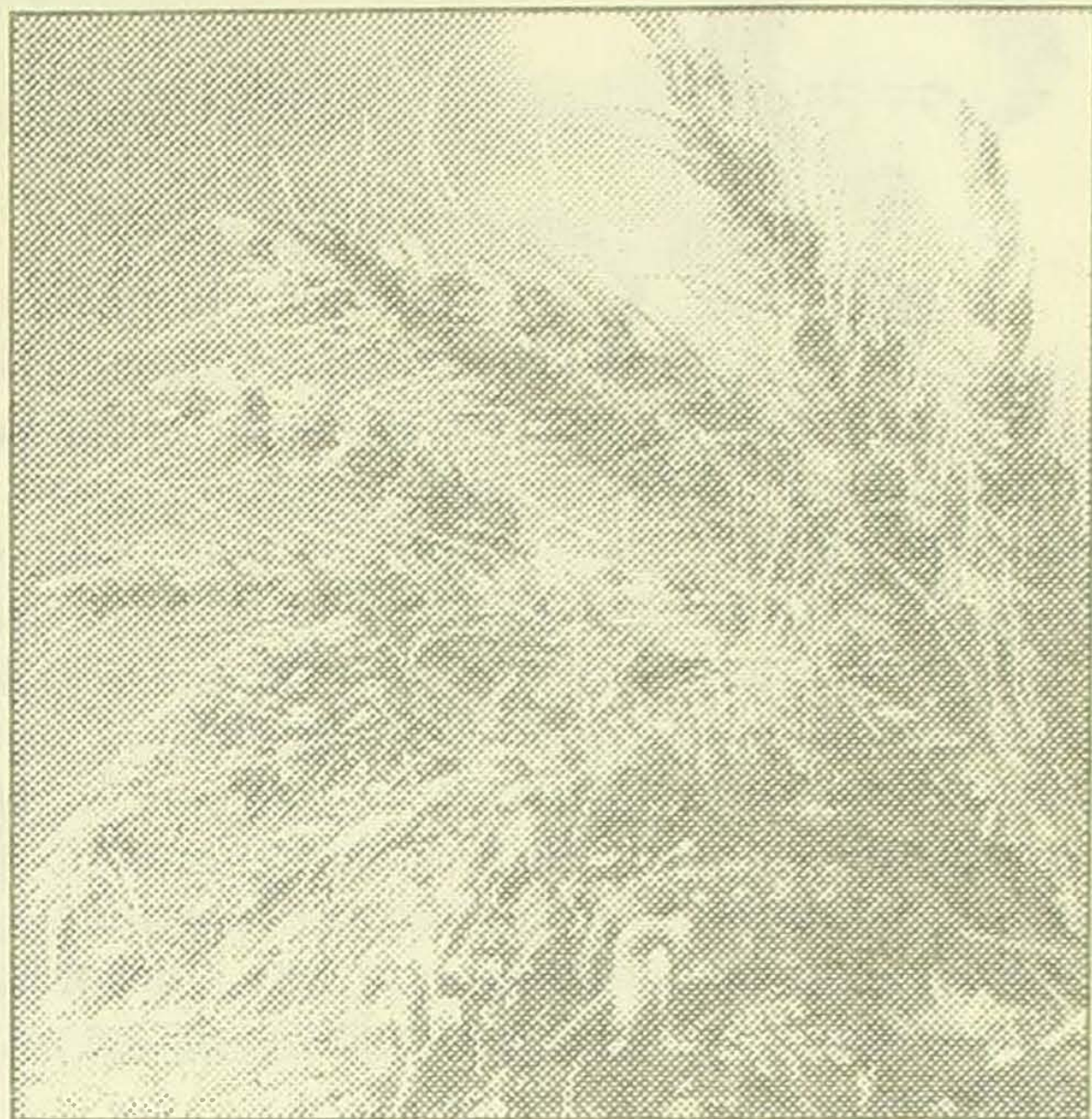

subotički dvotjednik

Godina IV. ♦ Broj 72 ♦ 9. kolovoza 1997. ♦ Cijena 2 dinara

OVOGA VIKENDA – VRHUNAC OVOGODIŠNJE DUŽIJANCE

POETIKA OBICAJA, KRUHA I ZAHVALE

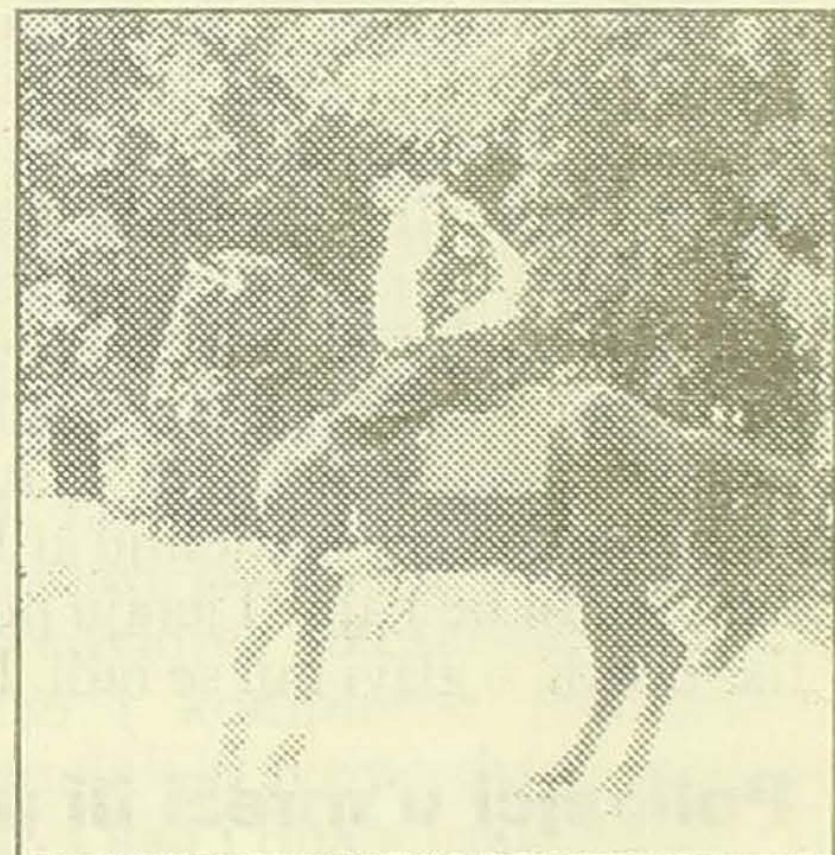
...er, danas i sutra brojnim manifestacijama ovogodišnja Dužijanca prilazi svojem upešanijem i, ujedno, završnoj dijelu – svečanoj misi za nvanici i predaji kruha od novga brašna subotičkom

u katedralnoj crkvi sv. Terezije Avilske, koje će predvoditi katedralni župnik vlč. Stjepan Beretić. Slijedi u 20 sati „Skupština risara“, također na središnjem subotičkom trgu, manifestacija koja predstavlja smotru folklornog stvaralaštva različitih naroda naše domovine. Nastupit će petnaestak KUD-ova iz Subotice, Vojvo-

dine i Srbije, te gosti iz Makedonije i Mađarske.

Sutra, u nedjelju, u crkvi sv. Rok u 9 sati bit će održan „Blagoslov i ispraćaj bandaša“, nakon čega se formira kolona u karucama, koja se kreće ka katedralnoj crkvi, gdje u 10 sati

Gradske kuće do improviziranog salaša na bini na središnjem trgu, gdje će gradonačelnik Subotice József Kasza primiti kruh od ovogodišnjeg brašna iz ruku bandaša i bandašice. Navečer će, u 18 sati, biti održano u dvorištu župe sv. Roka „Bandašicino kolo“.

(t. ž.)

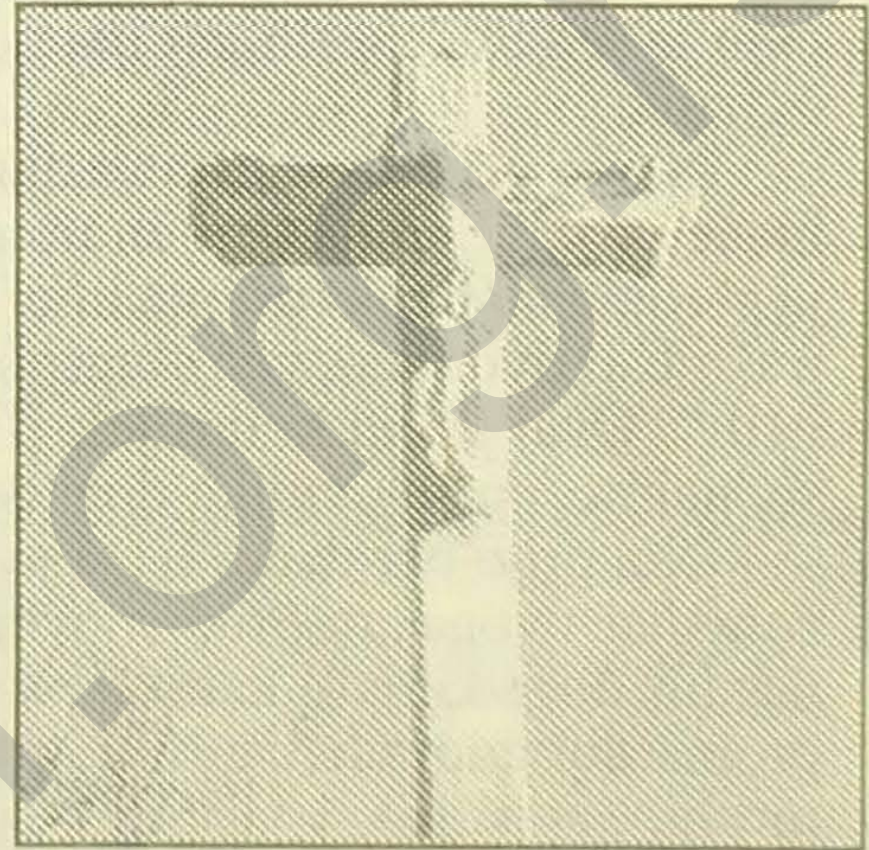

gradonačelniku. Tako je sinoć u 20 sati, nakon književne večeri akademiku prof. dr. Anđelko Škuliću, na središnjem gradskom trgu održano „Veliko plo i večer tamburaša“, tad su uz bogati glazbeni program vojvodanskih tamburaških sastava izabrani najljepši prijatelji ovogodišnjeg bandaško para Miroslava Kunžića i Zdenke Ivković.

Danas će, pak, u 18 sati biti održano „Svečano večernje“

počinje euharistijsko slavlje. Ovogodšnju misu za Dužijancu predvodit će pomoćni biskup srijemsko-đakovački Đuro Gašparović, uz koncelebraciju subotičkog biskupa Ivana Pénzesa i subotičke svećenike. Nakon svete mise, svečana se povorka mladih u narodnoj nošnji kreće ulicom Matka Vukovića, pored sjeverne strane

Izbori '97

Nereba mijenjati krevete, reć...

DUŽIJANCA

Plakat i afiš za ovogodišnju Dužijancu izradio je i ove godine akademski slikar Ivan Balažević.

Predsjednik Okružnog suda Subotice iz Belog Manastira!
Što bi na ovo rekla Biljana Plavšić?

Rušenje Subotice

Već nekoliko brojeva unazad Žig uspješno, istina surrealno, ruši Suboticu, sve u cilju i želji da nam ona bude što starija i što ljepša, što... I ako je to igra, estetska eskipada u sferu ekologije svijesti, neki su rušenje shvatili bukvalno te plodotvornije ruše i razgrađuju grad od Žiga.

Nevo „rušenje“ od strane moćnika, dobro, ne buldožerima, već sljepilom pačije slobode (SPS) rasturuju „zgradu“ nam časnog suda, i to iznutra, od temelja. Naime, za predsjednika Okružnog suda u Subotici, ni kriv ni dužan, postavljen je izvršni gospodin **Dragan Dašić**, donedavno sudija u Belom Manastiru. Na funkciju predsjednika imenovan je po zakonu i ustavu, kako to već bolji običaji u svijetu demokracije, a u maniri SOSa (save our souls) nalažu. Čovjek iz druge republike, odnosno inozemstva.

Tek da podsjetimo, subotičko sudstvo bilo je jedno od najboljih u bivšoj Jugoslaviji. Sada po nečijoj zamisli ispada da grad nema kvalitetnih ljudi za tu funkciju, mada je općina predložila tri sudca. No, kako je Beli Manastir u sudstvu čuveni grad, ako podatci ne varaju, imali su i pravni fakultet prije Subotice, i stariju gimnaziju od naše, pa stoga mi kadrove moramo uvoziti. I uvozimo, mada na tu „robu“ ne plaćamo kertesijadu.

Ovakvim odnosom, metodom i stilom rada, Subotica se ruši, ponižava i vrijeđa, te unosi nepovjerenje, kako među ljude, tako i među kukuruze i ostalo nam zrnevlje što izvozimo budzašto.

Informaciju o imenovanju novog predsjednika suda priopćio je predsjednik grada **József Kasza** na redovitoj brifing konferenciji za novinstvo, naglasivši da je to uslijedilo nakon krađe glasova na budućim (pardon, prošlim) izborima, i zahtjeva odbor nika SPS-a da i oni demokratski sudjeluju u podjeli slasti u lokalnoj samoupravi, a uz postignuti dogovor da će poštovati princip demokratske raspodjele vlasti i u drugim izvršnim tijelima i institucijama. Sada „demokratski“, po principu određenja njihove demokracije, sudjeluju u lokanoj samoupravi, a za obećani dogovor ni ne haju. Tjeraju po svome. Uostalom, tko s đavolom tikve sadi, o glavi mu se radi. I sve to u zodijačkom znaku, vage.

Policaici u mreži ili povećana potrošnja piva

Na istom sastanku direktor JP Palić-Ludaš **Dragan Miljko-**

vić iznio je problem o nedozvoljenom izlovu i uništavanju ribe u Palićkom jezeru. Radi se, kako je direktor rekao, o organiziranim grupama, koje noću, naoružane oružjem, opskrbljene mrežama, vade ribu iz jezera. Dodatnu nevolju i zločin čine i drugi krivolovci, koji trokrake udice vuku kroz vodu, „grabuljaju“ vodnu njivu, oštećujući sve živo u njoj, radi jedne ulovljene be. Štete su višestruke, ali tamo gdje nema savjesti, nema ni žvota. Zaduženi čuvari su protiv ovih „ljubitelja prirode“ nemoćni, nisu naoružani, niti je njihov posao da se na taj način suprotstavljaju nemilim radnjama. Riječju, policija u gradu ima prijećih poslova, te ne radi ništa, a to nije lako, pogotovu ako su za to i plaćeni.

Nevolju, problem, i dodatno zagađenje i rušenje Subotice Palića predstavlja i nepropisno, bahato, necivilizirano parkiranje kola. Uništavaju se kultivirane površine kako u parku prirode na Paliću tako i u samome gradu. Trotoarima se, koji su u svijetu predviđeni i planirani za ljude i pješake, u Subotici od konjskih snaga ne može proći. Policija to ne vidi, ili to nije njen posao. No kada čovjek nehotice pogleda registarske table, shvata tu benevolentost policije prema novim barbarima. Stoga, sobzirom na broj i oznaku registarskih tablica i ne čudi što je za predsjednika suda imenovan čovjek iz Belog Manastira. A policija i spsosovci, inače naklonjeni inozemnim građanima i boljim svjetskim manirima, to toleriraju, ne vide, jer drže se principa da ništa nije gore od neuljudnog domaćina, pogotovu u augijevim štalama. Pitamo, onako usput, što bi po ovom pitanju mogao učiniti načelnik okruga, inače čovjek iz Bačke Topole, također postavljen, imenovan ili uvjeren da Subotica nema ljudi koji bi od njega valjanije, savjesnije i odgovornije mogli raditi.

Upravo tu se pokazuje prava snaga lokalnog SPS-a. Prethodni njihov kadar, bivši načelnik okruga, toliko je vodio brigu o Subotici da jednostavno jadnik nije znao koliko kuća je vlasnik. No, ovom okrugonačelniku ne bi škodilo da se malo gradom promuva, da vidi kako policija obnaša svoju dužnost, pa da maloskokne i do Palića, recimo do vikend naselja, nekada ponosa i oaze Subotičana. Danas? Danas to naselje zaobilaze i domaći komarci. Jedino čega se od ovoga više plašimo jest da nakon 21. rujna potrošnja piva u Subotici naglo ne poraste.

Vojislav Sekelj ✎

**Ovaj broj „Žiga“ izašao je uz potporu
Fonda za otvoreno
društvo.**

Huliganstvo ili namjeran čin?

Okretanje biste Matije Gupca

Školstvo dvorište tavankutske Osnovne škole već dvadesetak godina krase povećana bista Matije Gupca, vođe seljačke bune u Hrvatskom zagorju krajem XVI. stoljeća, osobe po kome mjesna škola nosi ime više desetljeća. Ova lijepa bista izlivena je u bronci, a urađila ju je sedamdesetih godina poznata bajmočka kiparica **Ana Bešlić**, koja živi i radi u Beogradu.

Nešto prije dvadesetak dana, točnije u noći između 10. i 11. srpnja, ovaj je spomenik, inače postavljen na kamenom postolju, okrenut za 180 stupnjeva, tako da mu lice više nije gledalo na Istok (prema ulici Marka Oreškovića), a zavezane ruke na Zapad (prema unutrašnjosti dvorišta), već obratno. Bilo je to djelo „nepoznatog počinitelja“ ili „veće skupine istih“. Ovaj je čin kod dijela Tavankučana izazvao smijeh, a kod drugih zabrinutost. Zna se, naime, da su „velika događanja“ obično počinjala na simboličnom planu djelovanja...

No, prije par dana, bista je Matije Gupca ponovno vraćena u prvobitni položaj. Napućeno lice ovoga „neprikosnovenoga borca za prava ugnjetavnih seljaka i preteče revolucionarnih događanja“, kako se to do prije nekoliko godina govorilo, ponovno je okrenuto prema dotičnoj ulici, a ruke prema dvorištu. Također, ni sada se pouzdano ne znaju počinitelji.

Međutim, ostaju pitanja: tko ga je vratio nakon bezuspješnih pokušaja djelatnika u mjesnoj školi? Je li ponovno u pitanju djelo huligana ili namjeran čin vraćanja biste? I na koncu, zašto nije učinjeno više na otkrivanju počinitelja?

(t. ž.)

Elektronsko izdanje „Žiga“ može se čitati na BBS-u Tipp-Topp Systema Subotica. Telefon: 024/552-552

ŽIG

9. kolovoza 1997.

broj 72

Izdavač: HKC „Bunjevačko Kolo“

Adresa: Trg cara Jovana Nenada 15, 2400 Subotica

Tel: 28-334

Žiro račun: 46600-678-7-3551

Osnivač i glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj

Zamjenik glavnog urednika:

Tomislav Žigmanov

Uredništvo:

Lazar Merković, Ivan Rudinski,
Nela Skenderović, Dragan Vidaković

Korektor:

Mirko Kopunović

Tehnički urednik:

Ivan Hegediš

Priprema i prelom:

Jasmina Bačić

Tisak: „Globus“, Subotica

List je registriran kod Ministarstva za
informiranje Republike Srbije pod brojem 1
od 25. travnja 1994. godine.

ŽIG

izlazi svake druge subote

Nema koalicije SVM-DZVM

Strepnja da se sve ne ponovi

– Pripreme za predstojeće izbore su počele, a naša želja je da otiđu bez tenzija i onih manifestacija koje su pratile prethodne izbore. Verbalnih obećanja u smislu da će sve biti u redu ima. Međim, kako vreme odmiče, strepnja raste da su sve to samo pusta obećanja – rekao je ovo u uvodnom slovu na konferenciji za novinstvo predsjednik Općinskog odbora SVM-a István Pásztor. Na to ukazuju i riječi „sitnice“, nastavio je Pásztor. – Prva je imenovanje članova republičke i opštinske izborne komisije, koje se po sastavu ne razlikuju od prethodnih. U suštini, one su partijske (nije rekao koje partije) a njome nismo zadovoljni ni po nacionalnom sastavu. Obavezom da imamo negativno iskustvo, nije teško pretpostviti kako izbri mogu teći. Druga „sitnica“ je u pozivu upućenom međunarodnoj komisiji za praćenje izbora od strane Dragana Tončića predsjednika parlamenta. Naime, poziv je upućen na pogrešnu adresu: ne sedištu OEBS-a, nego članicama, što je proceduralna greška, a konačno, nije ispoštovan ni rok od 90 dana prije izbora da se on uputi.

Što se tiče mogućeg dogovora oko zajedničkog nastupanja SVM-a i DZVM-a, on je propao. Zahtjev DZVM-a da se osvojeni mandati dijele u odnosu 60% prema 40%, nije realan i ne govori o pravom odnosu snaga, ton predstavlja potcjenjivački odnos DZVM-a prema SVM-u, kao najjačoj mađarskoj stranci, o čemu govore i rezultati s prethodnih izbora. Za SVM još predstoje dogovori sa Hrišćansko-demokratskom strankom i Demokratskim savezom Hrvata Vojvodine o mogućoj koaliciji za ove izbore.

(v. s.)

Ima li mjesta za muslimansko groblje?

Pravo na život

Ovog tjedna članovi muslimanske vjeroispovjesti, koju je predvodio Bajram Nezirović, obratila se gradonačelniku Józsefu Kaszi s molbom da im grad dodijeli lokaciju, ili parcelu za muslimansko groblje. Prijedlog je naišao na razumijevanje, te su ponuđene dvije lokacije: prva, kao privremena, bi bila mjesto na Senčanskom groblju, gdje općina raspisuje s odgovarajućom parcelom, a drugi prijedlog je da se ovaj zahtjev riješi dugoročno u sklopu iznalaženja i traženja rješenja i mjesta za centrilno groblje u Subotici.

Inače u Subotici je nekada postojalo muslimansko groblje i nalazilo se pored židovskog. Početkom pedesetih ono je „nestalo“, a na tome mjestu kasnije je izgrađena 110 kilovoltna trafo stanica. To rješenje govori o našem odnosu prema spomenicima kulture i njegovanju kulture življenja.

(v. s.)

Aforizmi

- Imamo kristalno jasnu perspektivu. Sve nam je maglovito.
- Ako hoćete poštene izbore, nemojte glasovati.
- Žnademo da je vlast prava jer se ona ne saginje.
- Naša vlast nije crna kako se misli. Ona je crvena.
- Nemamo tenisače svjetskog glasa, ali zato imamo reketaše.
- Imamo puno pametnih ljudi u zemlji, ali nemamo na zemlji.
- Čim u policiji čovjek kaže nešto pametno, odmah osjeti po glavi.
- Narod neće prodati tvornice. To će učiniti vlast.
- Kada je narod doveden u bezizlaznu situaciju, pušten je.
- U nedostatku glasova, uskršavamo mrtve.

Dugo Ruzje

Tijekom boravka u Beogradu

Susret Kasze i Holbroocka

Jučer su se u Beogradu, u kojemu je ponovno nakon dulje pauze boravio u mirovnom posredovanju na Balkanu „buldožer diplomata“, kako su ga zbog vjerovatno stila rada nazvali novinari, sastali predstavnici Saveza vojvodasnkih Mađara (József Kasza, predsjednik; i László Józsa, savezni zastupnik) s Richardom Holbroockom, specijalnim izaslanikom Billa Clintona, predsjednika SAD-a, za prostor bivše Jugoslavije. Sastanak je upriličen u okviru Holbroockovog susreta s oporbenim strankama u Srbiji. Više detalja znat će se danas kada će biti upriličena vanredna konferencija za novinstvu u sjedištu SVM-a.

(lj. k.)

Završena rekonstrukcija Velike dvorane

„Bunjevačko kolo“ u novim „aljinama“

– Radovi na rekonstrukciji Velike dvorane HKC „Bunjevačko kolo“ su u završnoj fazi. Svi predviđeni građevinski, električarski, mašinski i molerski radovi su okončani. Stavljanje u funkciju ovog objekta je u nedjelju 10. kolovoza u povodu središnje manifestacije proslave završetka žetalačkih radova Dužijnce, kada će u njoj za goste ove značajne gradske manifestacije biti priređen svečani ručak – rekao nam je tim povodom Lazo Vojnić Hajduk, ravnatelj ove ustanove.

Tijekom izvedbe radova javili su se nove i u početnoj fazi planiranja nepredvidive poteškoće, usljed dotrajalosti objekta, kao i kompletne instalacije infrastrukture, što je produljilo sve predviđene planove roka dovršenja radova kao i financijske okvire. Tako su se dodatni „problemi“ morali prethodno sanirati kako bi se pristupilo zamišljenoj adaptaciji prostora.

– Izvođač radova je „Subiro“, poduzeće za inženjering i izvođenje građevinskih i građevinsko-zanatskih radova iz Subotice. Projektu dokumentaciju je radila arhitektica Marija Dulić i arhitekta Đorđe Skupnjak, a projekat enterijera arhitekta mr. Ante Rudinski, a za binu i scensku tehniku arhitekta István Hupko. Projektom predviđeni zahtjevi od strane investitora, kako po pitanju enterijera tako i po pitanju građevinskih radova, ispoštovani su od strane izvođača. Velika dvorana tako sada odiše „subotičkim“ duhom, koji je oplemenjen tradicionalnim motivima iz običaja Bunjevaca Hrvata – ocijenio je rezultate skoro jednogodišnjih radova na renoviranju Velike dvorane Lazo Vojnić Hajduk.

Svečano otvorenje Velike dvorane HKC „Bunjevačko kolo“ planira se za kraj rujna.

(r. r.)

GARANT

PRIDRUŽENJE ZA
SPOLJNU I UNUTRAŠNJU
TRGOVINU n.o.o.

TRG OKTOBARSKOJ REVOLUCIJI 37
SUBOTICA

024/25-004 direktor
27-002 komercijala
29-042 maloprodaja
28-537 magazini
telefaks 024/26-719

Tel: 552-774

SALAŠ
ZEMLJORADNIČKA ZADRUGA

Stručno i pouzdano
POMOĆ U UČENJU...
PRIPREMA ZA
KVALIFIKACIONI ISPIT...
...PLUS AUTOŠKOLA.

☎ 27-010

ŠKOLA PLUS
ŠTOSMAJEROVA 3 SUBOTICA

NAMA JE DOVOLJNO DA ZNATE ZA NAS

FUNERGO

PRIVATNO POGREBNO PODUZEĆE

- Subotica, Karađorđev put 2
telefon: (danonoćno) 55-44-33
- Bajmok, JNA 3 (u cvećari
„Marika“), telefon: 762-024
(danonoćno)
- Palje, Jo Lajos 18 (u cvećari
„Orhideja“), telefon: 752-759
- Horgoš, Borisa Kidriča 7,
telefon (danonoćno): 792-202
- Novi Kneževac, Maršala Tita 16
telefon: 0230/83-417

DOVOLJNO DA ZNATE ZA NAS

DUKAT-I
KAFANA
KADAVA KAVANA

NAVRAĆITE
Čekamo Vas svaki dan od 12 do 22
(osim ponedjeljka).
MENI od 12 do 16 sati
PO POPULARNOJ CENI.

Pripremamo i drugo kulinarstvo (specijalitete).
ORGANIZIRAMO svadbe, prigodne svečanosti, poslovne
ručke, večere, razne godišnjice, godišnjica prvog polupca,
godišnjica... izmislite sami, nije teško, lako je i lakše.

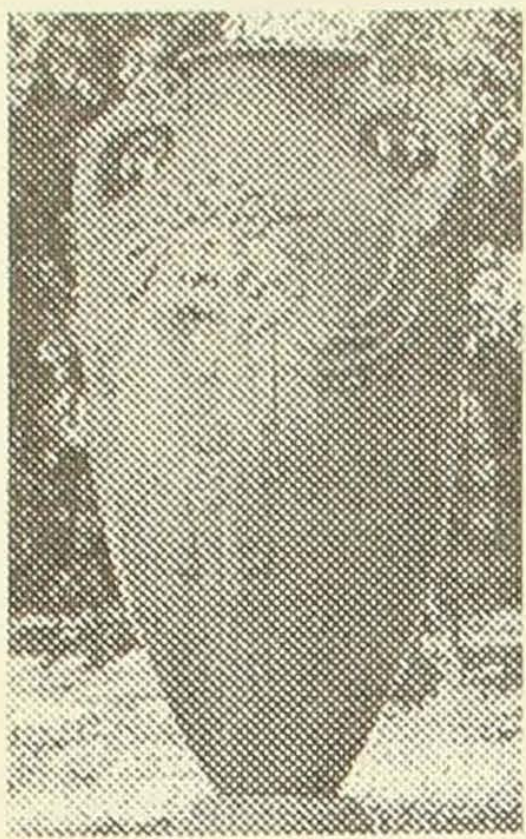
DOĐITE
izvedite obitelj na nedeljni ručak bar jednom nedeljno.
SVAKE NEDELJE BUNJEVAČKA UŽINA.

PRIJATNO!

Prošetajte do PRERADOVIĆEVA 4.

Dragan Miljković, direktor „Palić-Ludaš“

Subotica je najveće bogatstvo

Palić, biser, ukras, ponos, kolektivno pamćenje naše

mladosti. Prvi dodir mokre ruke i ruke ispružene na molu ili... Bez obzira na izbor odnosa, Palić je više dio nas, nego što smo mi dio njega. Na žalost. Za starije taj odnos je nužno vezan za tramvaj, ali ne bilo koji tramvaj, već onaj pravi subotički, pa još otvoren, mlađi bi rekli kabriolet. Kabriolet tramvaja za Palić već odavno nema, mada živo živi u uspomenama, u pjesmama, u sjećanjima. Danas se na jezero može doći na različite načine i iz raznih pravaca. Najljepši je onaj pored Bunarića. Spustimo se prvo na istočnu obalu, pa preko brane između I. i II. sektora, prijedemo na njegovu zapadnu obalu, zatim stazom, polako uživamo u elegantnim i ponosnim labudovima, galebovima, divljim plovkama, palčiku, šenfliku... Uz put možete ubrati po koju gljivu, vidjeti po koju zmiju, možda beloušku.. A sve to, bar u ovo doba, prati nezaboravni pejzaž Vincenta van Gogha, ali u smirujućoj fazi njegove palete. Palić, treba otkrivati očima, mirisom, sluhom, dodirom, da bi upoznali sebe.

Neki dan, nakon takve „šetnje“ razgovaram s ravnateljem JP „Palić-Ludaš“, gospodinom Draganom Miljkovićem. Došao sam biciklom, kažem. On ponosno – ja tramvajem, mada su mu kola nedaleko parkirana u hladovini, dok vrijedni zaljubljenici prirode, studenti Šumarskog fakulteta, u stoljetnom parku popisuju stabla, odnosno, ispisuju njihovu priču. Miljković nastavlja: – Direktor sam ovog kompleksa od 1991. Nije lako ali je lepo – dodaje. Pitam se u sebi odakle predrasuda da ljepota mora biti laka... On nastavlja – u Suboticu sam došao sa Golije. Volim prirodu, upisao sam Ekonomski fakultet i uz put radio, prodavao karte na relaciji Mali Bajmok – Palić. Razumljivo u tramvaju, ali to nije bio bilo koji tramvaj, bio je to onaj pravi, jedini subotički tramvaj, otvoren kao kabriolet, o koji smo se kao čičak kačili. Lakše mi je, obzirom da sam se bezbroj puta na toj relaciji švercova, pogotovo poslednjom vožnjom. Hoću da mu dug sada vratim...

Nudi kavu i mineralnu, a ja ga molim da nam da neki kroki o turističkoj ponudi Subotice, Palića i priča počinje:

– Nemamo razloga da budemo nezadovoljni. Tokom godine imali smo nekoliko vrlo uspehli akcija: proslava 1. maja na Paliću, masovnu posetu dačkih ekskurzija tokom maja i juna. Uspešno se odvijaju Letnje pozorišne večeri, pa upravo završeni 4. Međunarodni filmski festival, plivački maraton. Tu spada i dobra pri-

premljenost ugostiteljskih objekata na Paliću za prihvatanje gostiju. Tako je recimo Vila Viktorija dobila 4 zvezde, najvišu kategoriju. Hoteli Park i Jezero takođe su u kategoriji od 4 zvezde. Obnovljena je i puštena u rad Riblja čarda. Broj noćenja na Paliću je u blagom porastu, u čemu značajno participiraju i privatne kuće za iznajmljivanje. Tom porastu verovatno doprinose i trenutni radovi na auto-putu. Bez lažne skromnosti, park i sve što mi održavamo učinili su da Palić bude lep, privlačan. Uredili smo staze, fontane, kandalabere, klupe, aleje. Sve je to ugođaj za odmor i uživanje.

U loše stvari ubrajam pomor riba u III sektoru, razloge smo objasnili, što je uticalo na smanjeni broj ribolovaca, kao i povećana produkcija dafnija na samoj obali i standardno prejaka produkcija algi i vodene vegetacije. Zbog njih je voda gušća i ne baš ugodna za kupanje pri samoj obali. Sve se to može sprečiti, ali iz ekoloških razloga to ne činimo. Inače voda za kupanje je bakteriološki čista. U hendikepe spada i preterano loše vreme. I konačno hendikep je i zauzeće jednog broja turističkih objekata smeštajem prognanika i izbeglica. Postoje dani kada imamo više gostiju nego ležaja. U tom kontekstu, kapaciteti u objektu Sport i Vikend naselju, Omladinskom naselju i auto kampu bi itekako mogli biti valorizirani.

U narednom periodu planiramo da 23. avgusta napravimo gala predstavu na Muškom štrandu, uslovno kazano naš Bal na vodi. Program će prenositi televizija, a priredićemo ga uglavnom domaćim snagama iz domena zabavnog, kulturnog i sportskog života grada. Planiramo da se deo programa Berbanskih dana održe na Paliću u prvoj nedelji oktobra. Sa tim bi bio završen deo letnje sezone, koja praktično traje od 1. maja do berbanskih dana. Onda dolazi sezona jesen-zima, koja je uglavnom vezana za tzv. kongresni turizam.

Mi smo zaduženi za turizam u opštini, a on sadrži program turističkog razvoja opštine Subotice. To je program koji će biti u skupštinskoj proceduri, i nadamo se da će biti usvojen. Osnovna su tri pravca razvoja. Prvo, Subotica posle promena u političkoj geografiji Evrope poprilično značaj kao mesto susreta svetova, kao pograničan grad, tranzitno mesto, kao jedan specifičan poslovni centar za ovaj deo Evrope. To je šansa da ljudi nađu mogućnost da ostvare posao. Drugo, Subotica ima kompletnu turističku infrastrukturu, kao retko koja sredina. Imam običaj da

kažem: najbolji turistički proizvod Subotice je Subotica sama. Njen geografski položaj, njena arhitektura, kultura, stil života ljudi, zatim izvanredna sportska nadgradnja, turistička tradicija vezana za Palić ali i za Suboticu sa nizom originalnih znamenitosti koje zadovoljavaju potrebe kulturnog, zabavnog i aktivnog odmora. Pa i njena specifičnost vezana za ruralni deo, gde je sačuvan specifični stil života: salaši, narodni običaji, razne svetkovine. Dužijanca je u toku, upravo ulazi u finale, tu su i berbanski dani, bunaričko proštenje, konjički sport. Zatim je tu i ZOO vrt, Selajevska šuma, Lovački dom, farma nojeva, i dosta atraktivni mesta u okolini: Bajmok, Čantavir, Tavankut, Hajdukovo, Ludaš itd. Treće, mi smo propustili voz da podignemo velelepne hotele s nekim lakim parama, pa imamo to što imamo. U opštini ima oko 700 ležajeva, što u iole razvijenoj turističkoj ponudi nije dovoljno. Rešenje će se kretati u dva pravca: ili da na širim prostorima u okolici Subotice podignemo manje hotele, motele i slično, više u privatnom sektoru i to na lokacijama uz auto-put, ili da raz-

ideju da se svi koji raspolažu sa viškom stambenog prostora uključe u naš projekat na taj način što bi slobodne kapacitete ležaja iznajmljivali. Na Paliću trenutno ima oko 100 ležajeva koji su kategorizirani. Nešto je složenija i nepovoljnija situacija oko buvljaka, jer se tamo izdaju sobe lošeg kvaliteta, a ponuda je slaba. No, i to će se popraviti.

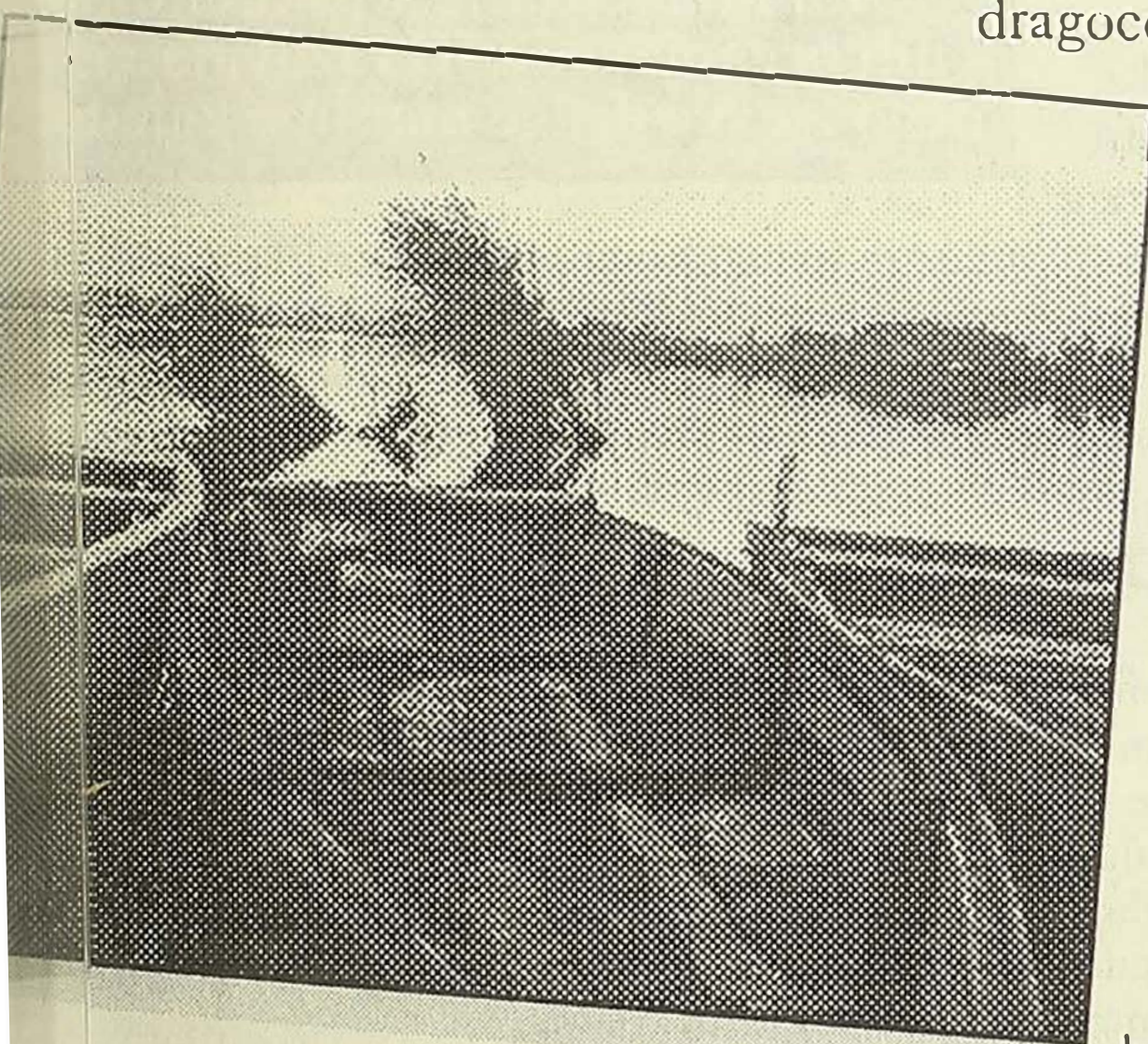
U promotivnom smislu ceo taj kompleks bi se na tržištu trebao pojaviti kao celovita ponuda. Pri tome je bitan prostor i sa juga, za ljude koji dolaze na odmor, na rekreaciju ili u šoping. Trenutno je manje atraktivan položaj grada uz granicu zbog naplata izlazni taksi, no nadamo se da će se i one ubrzo ukinuti. A kada je reč o severu, mi smo prisutni i na tom turističkom tržištu Srednje Evrope, kao me-

Subotice

za odmor. Tu veliku šansu ima i seoski turizam a i kao tranzitno mesto, pošto auto-put prolazi kroz opštinu pa je realno očekivati veliki broj tranzitnih gostiju, koji svoje provanje planiraju u detalje, svraćaju na Palić, u Subotici njihovo svraćanje u grad će biti sve manje slučajno, a sv više planirano. Sada upravo radimo na turističkom aspektu u 50.000 primeraka na sedam jezika. Veza sa turističkim organizacijama Srbije je sve intezivnija i značajnija. Prisutni smo i na turističkom tržištu Srednje Evrope, na sajmovima u Budimpešti, Berlinu, Bratislavi, Pigu.

Radimo i poseban program razvoja Palića. Imamo 6-7 alternativa, a za jednu ćemo se morati opredeliti. Možda odluka biti lakša nakon izrade elaborata, gde se Palić vraća u kategoriju banjskih mesta sa resursima termalnih voda. Uz to nema sumnje da će se Palić dalje razvijati i kao mesto za tzv. visoki turizam. To je nastavak tradicije pošto je Palić ranije na daleko bio poznat.

Nismo dovoljno svesni koliko je Palić vredan i dragocen. U jed-

nom slučaju imamo fascinantno oduševljenje ljudi koji su prvi put na jezeru. Oni jezero doživljavaju kao biser; oni su sretni kad imaju

priku da su na Paliću. Izgleda da nam je potreban neko drugi da nam kaže koliko je Palić lep. Želimo i nastojati da tu prisnost sa jezerom i Subotičanima podignemo na jedan viši nivo. Za Subotičane pripremamo program kojeg sada zovemo „Program zaštite i razvoja parka prirode“ u kojem ćemo, pored toga što će moći i dalje održavati jer je to park star 150 godina, otvarati i neke nove mogućnosti. Npr. utvrdićemo prostor gde će sugrađani moći da zasade svoje stablo, jer ljudi raznim povodima imaju potrebu za ovakvim načinom obeležavanja – da učine trajnijim neki trenutak ili događaj. Daćemo im tu mogućnost. Zatim se na prostoru do meteorološke stanice predlaže Park mladenaca, gde bi, z odgovarajuću ceremoniju, dali šansu svakom mladom bračnom paru da zasadi svoje stablo, svoj grm, svoju kulu i da održava vezu sa tim. Razmišljamo da gosti koji u Paliću borave duže od pet dana takođe dobiju šansu da zasade svoje stablo. I konačno, tražimo najpogodniji način da park popunimo sa umetničkim delima. Postoji dilema da li da se obratimo postojećim kolonijama ili da formiramo vlastitu. Sve to uz pretpostavku da se nastavi akcija adaptiranja značajnih objekata na Paliću. Na Paliću dugo više rušeno, nego što je podizano i sađeno. Vreme da kažemo da se to mora okrenuti. Jer Palić to smo mi, a je Subotica – završava svoju priču Dragan Miljković.

Vojislav Sekelj

Paul Tillich – Wilhelm Bortz:

Istorija crkve (V)

Reformacija, racionalizam, revolucija

Deo III – NOVI POKRETI
(1500 – 1800)

Profesor George H. Williams, koji je smislio izraz „radikalna reformacija“, podelio je pristalice toga pokreta u tri grupe:

1. Prvi behu luteranski spiritualisti. To su bili sledbenici Luthera koji su smatrali da njegov naglasak na Reči valja uravnotežiti delovanjem Duha na vernike. Ljudi kao Karlstadt, a naročito Thomash Muntzer, pokušali su razviti takvu crkvu koja bi samim svojim oblicima pokazala značenje slobode Duha kakvu obznanjuje Jevandelje.

2. Sledeću grupu čine tzv. anabaptisti. Ljudi kao Conrad Grebel i Balthazar Hubmeier, koji su svojevremeno bili vatrene pristalice Zwinglia u Zürichu, verovali su da crkva mora biti izgrađena iznova, na temeljima nasleđa Hristovog žitija i takvih novozavetnih primera kakvi behu oni u prvim poglavljima Dela. Takođe su smatrali da Crkva ima potpuno da bude odvojena od svetovnih vlasti. Njihovo uverenje da novorođenčad ne treba krstiti, već da se na to čovek ima odlučiti (ili ne) tek kada dostigne svesnost, bila je prava revolucionarna „misaona bomba“ bačena na Crkvu, kako protestante tako i katolike.

3. Treću grupu Williams je nazvao „racionalistima Jevandelja“. Oni su smatrali da hrišćanska sloboda svakom verniku daje prava da iznova ispituje celinu hrišćanskog života.

THOMAS MUNTZER (1488 –1525)

Na Muntzera su najviše uticali nemački srednjevekovni mistici, koji su naglašavali da je Crkva u prvom redu duhovna zajednica.

Muntzer je verovao da članovi duhovne Crkve mogu postati samo oni koji do darova Duha dođu nakon unutrašnje borbe. Bio je uveren da je Luther ljudima prebrzo i olako ponudio „slatkog Hrista“ opravdanja, a olako prešao ili potpuno ignorisao (preko) „gorkog Isusa“, koji zahteva sveopšte pokajanje i samostalnu, individualnu duhovnu borbu. Svoje je vanredno sveže ideje i nadahnute vizije izrazio u sažetoj propovedi koju je održao pred vladarima Saske (Nemačka oblast, prim. prev.) 1524. Tumačio je drugo poglavlje iz Daniela, potom počeo govoriti kako se Crkva u najvećem dotadašnjem delu svoje istorije ponašala kao bludnica koja se predala moći i od Hrista napravila „bezopasno strašilo“. Bog je, stavio je on do znanja svima, viziju budućnosti, podario okrutnom i paganskom kralju Nabukodonosoru, a ne ponosnim i religioznim Jevrejima. Tvrdio je da stvarna spoznaja Božijeg otkrovenja može postojati samo među onima koji su primili „unutarnju reč“, u sopstvenoj duhovnoj borbi, koja, opet, odgovara Nabukodonosorovoj ludosti. Bog, tumačio je Muntzer, dao je istinsko razumevanje samo onima koji su na neki način posebni i odvojeni od većine ostalih kao proroci, i kojima je dat uvid u stanja kakva su uskraćena običnim školskim teolozima kakav je Luther, pa makar on, kako je govorimo Muntzer, „progutao i provario hiljade i hiljade Biblija“:

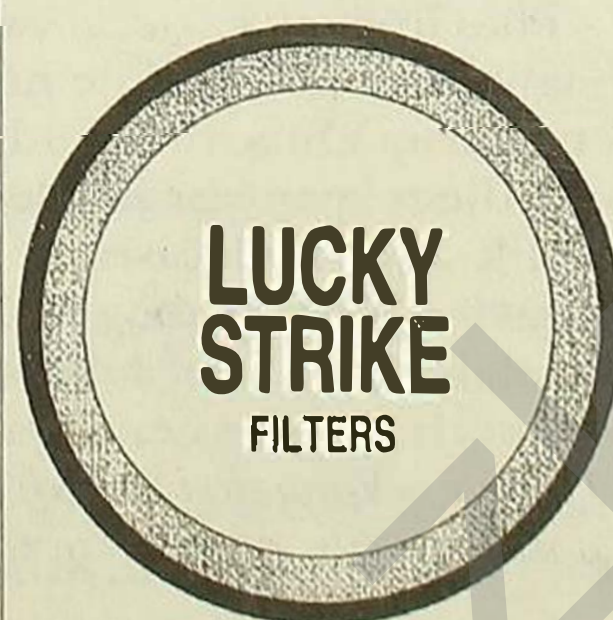
„Ljubljeni, ne pričajte stare šale (kao Luther) o tome kako će sve to Božija moć učiniti bez upotrebe mača...

Bezbožnik nema prava da živi kada se nađe na putu pravedniku“. Stoga svakome ko ga shvata i sledi Muntzer poručuje da izvršavaju „gnev božanske mudrosti, ako su iole ozbiljne sluge Božije“.

Luteranski spiritualac Thomas Muntzer, koji je tako žestoko kritikovao svog učitelja (i sve ostale) isticao je, dakle, da reformacija ima biti pre svega politički i društveni pokret, i kasnije je bio izuzetno popularan među levičarski orijentisanim filozofima, pa čak i marksistima. Napokon se pridružio pobunjenim seljacima, bio zarobljen i smaknut u 37. godini života.

(nastaviće se)

Priredio, obradio i s nemačkog preveo: Robert G. Tilly

Prof. dr. Dubravka Poljak – Maharuha,
viša savjetnica za školovanje manjina u Ministarstvu prosvjete i športa Republike Hrvatske

HRVATSKIM SRBIMA BOLJE NEGO VOJVODANSKIM HRVATIMA

Kada se svojedobno govorilo o reguliranju manjinskih prava vojvođanskih Hrvata, načelo reciprociteta, odnosno ni manje ni više od onoga što imaju Srbi u Hrvatskoj, figuriralo je kao jedno od mogućih rješenja. To bi, zlurado su dodavali, značilo genocid ili protjerivanje. Zato bolje da ništa i ne tražimo. Danas se pak toga načela opet prisjećamo, pridajući mu ipak drugačije konotacije. Razloge tomu otkrivamo vam u razgovoru s gospođom Poljak – Maharuha, jednom od stručnjaka najpozvanijih da govore o odnosu Republike Hrvatske prema srpskoj manjini.

Jesu li Republika Hrvatska i Savezna republika Jugoslavija dosad potpisale ugovor kojim bi se regulirala manjinska prava, prije svega pravo na školovanje na materinskom jeziku, Srba u Hrvatskoj, odnosno Hrvata u Jugoslaviji?

D. P. M.: Ugovor o kulturnoj i prosvjetnoj suradnji, a to je temeljni dokument kojime bi se trebalo regulirati spomenuto područje, Republika Hrvatska potpisala je s matičnim zemljama gotovo svih manjina koje žive u njoj: s Italijom, Mađarskom, Češkom, Slovačkom, Ukrajinom... Republika Srbija, odnosno Savezna republika Jugoslavija, međutim, dosad je odbijala potpisivanje takvoga ugovora, pače, odbijala je priznati Hrvatima status nacionalne manjine, pa i njihovo postojanje kao zajednice u svojim granicama, sa svim posljedicama koje je to nosilo, a koje Vi znate i osjećate bolje od mene. I upravo su Hrvati u Vojvodini, odnosno u SRJ u cjelini, jedini kojima nepotpisivanje ovakvoga ugovora šteti. Srbi u Hrvatskoj, naime, imaju i konzumiraju sva prava kao i sve druge manjine, a ta su prava na višoj razini nego u većini zapadnih demokracija. Pri pravnoj regulaciji ove domene, naime, naše je ministarstvo od veleposlanstava SAD, Francuske, Grčke,

denoga 1996., svojim sam europskim kolegama predočila takva načela, kao i podatke o njihovoj provedbi. Do danas se dogodila nekolicina promjena, ali držim da ovi podatci još uvijek mogu dobro predstaviti manjinsku politiku Republike Hrvatske.

Dakle, prema popisu pučanstva iz 1991. godine, u ukupnom pučanstvu RH pripadnici nacionalnih manjina čine 17%. Pritom su neke manjine malobrojne i teritorijalno raspršene, te je razvijenost škola i kulturnih ustanova pojedinih manjina različita, ali se prava i dužnosti koje proistječu iz Ustava Republike Hrvatske, Ustavnoga zakonu o ljudskim pravima i pravima nacionalnih manjina te drugih sličnih propisa odnose na sve manjine jednako, te nijedna manjina zbog malobrojnosti nije diskriminirana. Sustav odgoja

i obrazovanja na jezicima nacionalnih manjina, a to su, po abecednom redu: Austrijanci, Česi, Mađari, Nijemci, Romi, Rusini, Slovaci, Srbi, Talijani, Ukrajinci i Židovi, ostvaruju se preko triju osnovnih modela školovanja.

U tzv. modelu A, kompletni nacionalni programi i udžbenici prevode se na jezik nacionalne manjine, a učenici uključeni u takav program obvezatno uče i hrvatski jezik tijekom cijeloga školovanja, i to 4 sata tjedno.

U modelu B učenici prirodoslovnu skupu predmeta uče na hrvatskome jeziku, a društvena skupina prevodi se na jezik nacionalne manjine. I taj tip nastave predviđa

Za financiranje srpskih kulturnih organizacija RH izdvaja više nego za sve druge manjine zajedno.

učenje hrvatskoga jezika i književnosti.

Model C nešto je specifičniji. Učenici su tu, naime, uključeni u nacionalne progra-

KAKO SE ŠKOLUJU PRIPADNICI HRVATSKIH ZAJEDNICA U DRUGIM ZEMLJAMA?

Branka Rukavina, učiteljica u Novom Selu, Gradišće, Austrija:

– U hrvatskim selima u Austriji djeca imaju mogućnost pohađati dvojezične škole. S hrvatskim jezikom susreću se već u vrtiću, gdje barem jedna odgojiteljica mora znati hrvatski. U osnovnim školama, a njih u Austriji pohađaju djeca u dobi od 6 do 10 godina, hrvatski se poučava tri sata tjedno, i to „na račun“ njemačkoga, likovnoga i tjelesnoga. Ovi su predmeti, naime, u dvojezičnim školama zastupljeni s jednim satom tjedno manje nego u jednojezičnim. Hrvatski se, osim toga, može učiti i u glavnim školama te gimnazijama.

Da biste mogli postati učitelj u dvojezičnim hrvatsko-njemačkim školama, uz udovoljavanje standardnim uvjetima morate položiti i državni ispit iz hrvatskoga, a u tome leži i specifičnost naše situacije. Provjerava se, naime, poznavanje gradišćanskohrvatskoga, tako da mnogi učitelji ne znaju standardni hrvatski jezik. Time se dodatno doprinosi zatvaranju naših sredina, jer je nastavnik katkada jedina veza učenika sa živim, govorenim jezikom. Jedno istraživanje provedeno u cilju evaluacije dvojezičnih škola pokazalo je, naime, da djeca bolje govore hrvatski nego što se to obično vjeruje, i to više zahvaljujući onome što nauče u školi nego onome što donose od kuće. Držim da je poučavanje hrvatskoga u školama iznimno važno, i zato dajem sve od sebe da okupim što više djece. Satovi hrvatskoga, naime, nisu obvezatni.

Tünde Hajzer, profesorica na Pedagoškoj visokoj školi za odgojitelje u Sopronu, Mađarska:

– U Mađarskoj postoje 44 osnovne škole u kojima se predaje hrvatski jezik i književnost. Nastava se organizira sukladno mjesnim uvjetima, i to s tri do pet sati tjedno. Gdje uvjeti dopuštaju, primjerice u Pečuhu, djeca se već u vrtićima poučavaju hrvatskome, tako da se u školi može početi sa standardnom nastavom.

U dvojezičnim gimnazijama, a imamo ih dvije, u Pečuhu i u Budimpešti, na hrvatskom se izučava društvena skupina predmeta, a prirodoslovna na mađarskome.

Hrvatski jezik i književnost predaje se i na brojnim visokoškolskim ustanovama, a na mnogima od njih na hrvatskome se predaju i drugi predmeti. Ovakva je nastava organizirana na filozofskim fakultetima u Budimpešti i Pečuhu, te na visokim školama za izobrazbu odgojitelja učitelja i nastavnika u Baji, Sopronu i Szombathelyu.

Dunja Ožanić, učiteljica u Buenos Airesu, Argentina:

– Iako hrvatska zajednica u Argentini broji, po nekim procjenama, i do 300 000 ljudi, institucionalizirano poučavanje hrvatskoga jezika u državnim školama ne postoji. Organiziramo sami u raznim klubovima i udrugama, ali u cijeloj Argentini ima tek desetak predavača. No, osim naše djece, pa i starijih iseljenika, hrvatski uče i Argentinci bez hrvatskih korijena, primjerice velik broj hodočasnika u Međugorje, te brojni službenici i djelatnici međunarodne organizacije. Najviše zbog ovih posljednjih, prošle smo godine pokrenuli i Privatnu školu za hrvatski jezik. Osim ovoga, hrvatski predajemo i na radijskim valovima: svake nedjelje od 8 do 9 sati već sedam godina emitira se emisija „Hrvatska u mom srcu“.

Hrvati u Vojvodini nemaju ništa, tj. ništa im ne daju, ali ništa i ne traže. Iz iskustava drugih može se dosta naučiti, no bez trijezne prosudbe o mjesnim uvjetima pokretanje ovako važnih pitanja g

Ako Hrvatima u SRJ u roku od godinu dana ne budu osigurana adekvatna prava, prestat će se i u provedbi prava Srba u RH.

Rumunjske, Austrije, i mnogih drugih zemalja, tražilo na uvid njihova iskustva u zakonodavstvu i provedbi manjinskih prava, i na temelju takvoga znanja mogu tvrditi da je odnos države prema nacionalnim manjinama u Hrvatskoj optimalan.

Tri modela školovanja manjina

Na kojim se načelima temelji ostvarivanje manjinskih prava u Republici Hrvatskoj?

D. P. M.: Na Ministarskoj konferenciji Vijeća Europe, održanoj u Beču krajem stu-

neali imaju pravo na dodatnu nastavu njegovja materinskoga jezika i kulture, što obuča i povijest, zemljopis, glazbenu i likovnu kulturu, te vjeronauk vlastite vjeroispovijedi. Pripadnici pojedine manjine sam predlažu programe, Ministarstvo ih

**Srbi iz hrvatskoga podunavlja tra-
že su posve neovisno školstvo, a
RH trebala bi ga samo financirati.
To je, dakako, neprihvatljivo.**

vericira, daje odobrenje za njihovu uporabu nastavnom procesu. Tijela Ministarstva pritom pružaju i savjetodavno-stručnu pomoć, držeći se načela da u programima budu zastupljene nastavne jedinice iz kulture baštine neke manjine ostvarene u Republici Hrvatskoj, te nastavne jedinice iz kulture nastale u pradomovini pojedine manjine.

Poseban je obrazovni oblik učenje materinskoga jezika kao jezika sredine, a on je razvijen ponajprije u Istri, a primjera je, do srpske agresije, bilo i u istočnoj Slavoniji i u Hrvatskoj.

Koji će se od oblika nastave izvoditi u nekoj školi koju polaze pripadnici nacionalne manjine, ovisi o procjeni pripadnika manjine, a odluka se donosi u dogovoru sa županijskim vlastima i Ministarstvom prosvjete i športa. Česi, primjerice, primjenjuju sa tri modela.

Valja napomenuti da u školama u kojima se izvodi nastava za pripadnike nacionalnih manjina pedagoški standard dopušta znatno manji broj učenika u razredu nego li je predviđeno u nacionalnim školama, pa se u nekim bilježe i po pet učenika.

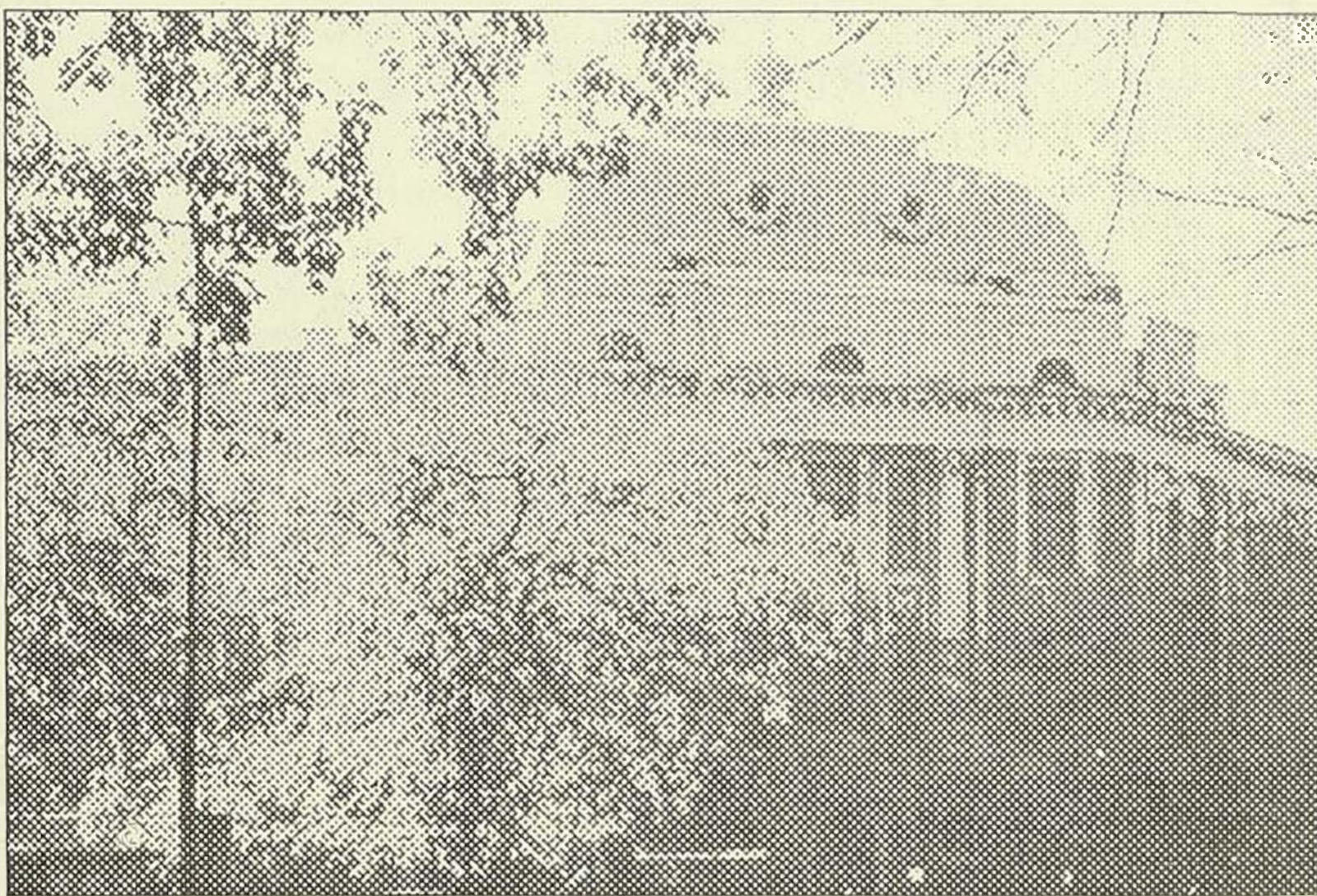
Kako u praksi izgleda ostvarivanje prava srpske manjine?

D. P. M.: Vidite, srpska je manjina, uz veću tada bogatu kulturno-prosvjetnu i izdavačku djelatnost, 1995. godine otpočela s programom od države financiranoga odgoja i obrazovanja organiziranjem Ljetne škole u Drenici i Peroju. Školu su tada pohađala 43 djeteta i to prema programima za njegovanje srpskoga jezika i kulture koje je izradila Komisija za odgoj i obrazovanje Srpskoga kulturnog društva „Prosvjeta“ u Zagrebu, a financiralo Ministarstvo prosvjete i športa. Po tim je programima nastava ubrzo organizirana i u drugim mjestima, a uz to i Zimska škola u Drežnici, koju pohađaju ona dječja pripadnici srpske manjine u Republici Hrvatskoj koja nisu obuhvaćena redovnom nastavom njegovanja srpskoga jezika i kulture. To su podatci iz mogega izvješća na Ministarskoj konferenciji u Beču. No, od tada su se dogodile i neke promjene.

Mislite, vjerojatno, na promjene nastale reintegracijom Podunavlja u hrvatski obrazovni sustav?

D. P. M.: Točno. SKD „Prosvjeta“ svojim prijedlogom školstva za srpsku manjinu faktički pristalo na model C. Organizirane su ljetne i zimske škole, potom redovna nastava s pet sati tjedno predviđenih za njegovanje srpskoga jezika i kulture. Međutim, početkom prosinca prošle godine naše je ministarstvo otpočelo pregovore s nastavničkim kadrom Srba iz Podunavlja, a pregovorima su nazočili i predstavljajući iz Ministarstva prosvjete iz Beo-

grada, te s beogradskih i novosadskih visokoškolskih ustanova. Razgovaralo se o nastavi koja bi, po prvi put reintegrirana u hrvatski školski sustav, trebala početi u rujnu. Srbi su, ne poštujući zakone, zahtijevali posve neovisno školstvo, paralelne programe koje bi kreirali sami, a Republika Hrvatska bila bi dužna jedino financirati takvo obrazovanje. To je, dakako, apsolutno neprihvatljivo. Pregovori su bili iznimno teški, na trenutke se činilo da će i propasti jer su srpski pregovarači neprestano „zaboravljali“ i izigrali ono što je već bilo utanačeno. Naposljetku smo ipak postigli dogovor o obliku školstva, takvome da se ne uklapa ni u jedan od spomenutih modela. Modelu C, koji je prihvatilo SKD „Prosvjeta“ iz Zagreba, podunavski Srbi prigovorili su da pet dodatnih sati tjedno preopterećuje učenike, te su zahtijevali da se sadržaji iz srpskog jezika i kulture uključe u predmete i njihove programe koji se već primjenjuju u naci-

Kada će se početi učiti hrvatski u subotičkoj gimnaziji?

onalnim školama, i to tako da bi se samo za te sadržaje izdvojio određen broj sati. Dakako, vjeronauk bi od ovoga bio izuzet, jer svaka vjeroispovijed ionako ima pravo na vlastit vjeronauk u školama.

Prema ovome dogovoru, sami bi podunavski Srbi izradili programe za dodatne sadržaje iz srpskoga jezika i kulture, sami bi odredili autore udžbenika, pa čak i recenzente. Republika Hrvatska snosila bi troškove tiskanja ovih udžbenika, a kako su u hrvatskim školama svi udžbenici besplatni, to bi među njih ušli i udžbenici srpskoga jezika i kulture.

U vezi s reintegracijom Podunavlja valja napomenuti da je zadaća Republike Hrvatske i ponovna izgradnja školstva za druge manjine u ovome području. Tijekom srpske agresije odavde su, naime, protjerivani ne samo Hrvati već i drugi nesrbi, te je manjinsko školstvo u Podunavlju posve ugaslo. A upravo su tu u velikoj mjeri bili skoncentrirani Mađari, Ukrajinci i Rusini, Slovaci, Nijemci.

Uvjetni dogovor

Spomenuli ste da srpska zajednica u Hrvatskoj ima bogatu izdavačku djelatnost. Znači li to da se iz državnog budžeta izdvajaju sredstva za financiranje srpskih kulturnih organizacija?

D. P. M.: I te kako! Za financiranje srpskih kulturnih organizacija Republika Hrvatska izdvaja više novca nego za sve druge manjine zajedno. Specifičnost je srpske zajednice, pored ostaloga, i u tome što ona jedina na dobiva nikakvu potporu iz matične zemlje. Talijani, Mađari, Ukrajinci, Česi, primjerice, dobivaju velike količine didaktičkog materijala, a potpora im stiže i u drugim oblicima. Srbi takvu pomoć ne primaju, ali zato imaju razgranatu djelatnost financiranu od strane Republike Hrvatske. Samo za djelatnost SKD „Prosvjeta“ u 1997. godini izdvojeno je gotovo 3 000 000 kuna, ako hoćete točno u kunu: 2 894 068 kuna. Financiraju se i brojne publikacije, samo za primjer: novine za kulturu i umjetnost „Prosvjeta“, dječji časopis „Bijela pčela“, Narodni srpski kalendar, mjesečnik „Identitet“ Srpskoga demokratskog foruma, potom izdavanje beletrističke, stručne i popularne literature, pa čak i sudjelovanje

pojedinih izdavača iz redova srpske manjine na sajmovima knjiga u Novome Sadu i Beogradu! Dakle, to nisu novci koje su pripadnici srpske manjine tražili, to su novci koje je Republika Hrvatska odobrila, a dijelom već i isplatila! Isplate se, naime, provode tromjesečno.

Moram priznati da mi ovi podatci izgledaju gotovo navjerojatni. Srbijanski mediji, naime, ne prestaju govoriti o potpunoj obespravljenosti Srba u Hrvatskoj, a promatram ih, dakako, i s pozicije vojvodanskih Hrvata, te s pozicije, primjerice, „Žiga, koji ne samo da iz državne kase ne dobiva ni dinara, nego se doslovno bori za opstanak, i izdržava jedino uz cijenu neredovita izlaženja.

D. P. M.: Uvjeravam Vas da je Republika Hrvatska duboko svjesna položaja u kojem se Hrvati u Vojvodini, i drugim dijelovima SRJ, nalaze. Upravo zbog toga

SRJ dosad je odbijala potpisati ugovor o kulturnoj i prosvjetnoj suradnji sa RH. Time su oštećeni jedino Hrvati u SRJ, jer Srbi u RH imaju sva manjinska prava.

odlučili smo se na svojevrsan uvjetni dogovor. Sve odluke koje su dogovorene s podunavskim Srbima, a koje se odnose na školovanje pripadnika srpske manjine u Hrvatskoj, ograničene su na godinu dana, dakle vrijedit će samo jednu školsku godinu. Ukoliko do tada Hrvatima u SRJ ne budu osigurana adekvatna prava, prestat će i provođenje odluka o ostvarivanju prava Srba u Hrvatskoj. To bi, dakle, bio postupak bez presedana u reguliranju manjinskih prava u našoj zemlji, ali i jedini način na koji Republika Hrvatska može braniti prava hrvatske manjine u Saveznoj republici Jugoslaviji.

Petar Vuković

Bunjevački svatovi

Ovako je potpisana fotografija koju je subotički fotograf Vig Zsigmond Sándor plasirao na tržište u obliku razglednice. Možda fotografija najbolje oslikava „terror običaja“, sintagmu koju je hrvatski naučnik Rudolf Bičanić 1939. godine upotrebio da bi najkraće opisao preveliko trošenje na razne svetkovine, bez obzira na finansijsko stanje domaćina. Koliko su ovi „gazdački“ svatovi koštali znao je verovatno samo otac mladoženje, koji sedi između sveštenika, kuma i starog svata. Da su svatovi bili na najvišem nivou, svedoči okruženje mladenaca, koji za ovi priliku stoje, i to tek u drugom redu. Levo od mladoženje je subotički gradonačelnik Lazo Mamužić, a desno od mlade Mate Vojnić, glavni gradski odvjetnik. Konačno, o svatovima nam govore dve „muzikalne bande“, za ovu priliku smeštene pod ambetušom: tamburaška i duvačka (vojna ili vatrogasna), kao i visoko uzdignuta torta u desnom delu fotografije.

PONEŠTO O ČAŠICI...

Obiteljski kutak

Neumjerenost u piću može uzrokovati teška oštećenja jetre i mozga jetre i mozga, pothranjenost, pretilnost, slabljenje seksualnih i odbrambenih funkcija, a povećava rizik od pojave raka usne šupljine, grla, gušterače i dojke. Pretjerano konzumiranje alkohola najčešći je uzrok prometnih nesreća. Dugogodišnje opijanje potencijalno je smrtonosno.

POSTOJI LI GRANICA? Ako nakon pijenja osjećate neugodne posljedice poput teturanja, nerazgovjetnog govora, promjena u ponašanju ili mamurluka sljedećeg jutra, sigurno previše pijete.

ODAKLE MAMURLUK? Alkohol isušuje sluznicu. Zato se nakon previše pića popijenih prethodne večeri, ujutro budite žedni, često s jakom glavoboljom i bolovima grla, nosa i usta. Velike količine alkohola mogu oštetiti i sluznicu želuca, ponekad izazivajući mučninu.

POSTOJI LI BRZO TRJEŽNENJE? U prosjeku je potrebno za svako piće dva sata. Mit je da mnogo crne kave pomaže otrežnjenju. Kava vas može učiniti još pijanijim jer ubrzava apsorpciju alkohola. Ako ste pretežerali u piću, najbolje je strpljivo čekati da alkohol prestane djelovati i piti mnogo vode da nadoknadite tekućinu koju je tijelo izgubilo zbog dehidrirajućeg djelovanja alkohola.

JOŠ NEŠTO: Parovi koji planiraju imati dijete trebaju biti umjereni u piću - pretjerano pijenje smanjuje plodnost i muškarca i žene.

Mila

ZGODE ALBE I STIPANA

SAX

Anno Dominni MCMXLII

Prestali ste lupati u bubanj
Ritmom smrti na svim obzorjima
Za nosilima priljubljenim uz
barjake,

Nanositi rane i suze suosjećanja
U porušenim gradovima razvalina
nad razvalinom.

I nitko više ne kliče: „Bože moj,
Zašto si me napustio? I ne teče
više mlijeko

Ni krv iz prsiju probodenih. I sada
Kad ste skrili topove međ

magnolije,
Pustite nam dan bez oružja nad
travom

Pri šumu vode u protjecanju,
Svježeg lišća trstike međ kosom,
Dok grlimo ženu što nas ljubi.

Neka ne odjekne hicem pred noć
Ura zamačenja. Jedan dan, samo
Jedan dan za nas o gospodari

zemlje,
Prije no što se opet poljulja gvožđe
i zrak

I jedna nam krhotina ne sagori
ravno usred čela.

Slavatore Quasimodo

Krležijana

Borba protiv bestijalnosti - uprkos svemu

Borba sa negativnim pojavama bestijalnosti u ljudskoj svijesti, veoma često bezizgledna, može da demoralizira čovjeka, a traje godinama. Međutim, književnost nije smotala svoje barjake niti se predala na milost i nemilost bestijalnosti i gluposti, uprkos svemu.

Miroslav Krleža, 1968.

Urušavnje rušenja

U ovome broju Žiga, iznimno, stalnu rubriku rušenja, srušili smo i sagrađili novu stariju i neodgovorniju na stranici 2 a na mjestu, umjesto uvodnika.

Ispričavamo se pasioniranim rušiteljima ovoga grada.

Izbori su pred nama, ne treba rušiti već dušu spašavati. SOS! Ko mož!? No, tko mogu, njima je i ovdje dobro.

ZANIMLJIVA MATEMATIKA

1. U prvoj korpi ima 30 oraha više nego u drugoj korpi. Iz prve korpe premestimo u drugu 25 oraha. U kojoj korpi je sad više oraha?

2. Ako bi išao brzinom od 10 km/sat biciklista bi stigao na cilj u 13 sati. Kad bi mu brzina bila 15 km/sat stigao bi u 11 sati. Kojom brzinom treba da ide da bi na cilj stigao u 12 sati?

REŠENJE IZ PROŠLOG BROJA:
Podjelu vršiti po srednjim linijama

Kad politika dirigira znanosti

O sporavanju proslave 220. godina starosti subotičke gimnazije „Žig“ je višetputa već pisao. Tutorsko digiranje svemoćne politike nad stručnom i nepri-
stinom znanošću nastav-
leo je nedavnim dopisom
republičkog Ministarstva
prosvjete upućenom Subo-
tičkoj općini, kojem je pri-
dato i jedno obrazložen-
je.

Evo preslike dopisa:

D. Mladenovića, koji će svojim čuvenim izjavama o subotičkoj gimnaziji dugo ostati upamćen Subotičanima.

2. Ministar ne navodi temeljem koje povijesne i arhivske građe je utvrđeno da je

1899. (sic!) godine?

3. Subotička gimnazija jest postojala još 1795. godine ali je naziv „Svetozar Marković“ dobila tek 1991. a ne 1795. godine!

4. Tvrdnja da je subotička gimnazija tek 1795. godine „po prvi put dobila svih pet razreda“ nalik je osporavanju starim Atenjanima da njihovo državno uređenje nije bio demokratsko jer robovi nisu sudjelovali u raspravama o državnim poslovima. Naime, pojam gimnazija od srednjeg vijeka pa sve do XIX. stoljeća nije jednoznačan, već se pod njime podrazumijevaju različiti oblici obrazovanja.

5. Glede, kako kaže Ministar „naziva Gimnazium M. Theresiopolitanum“, valja podsjetiti da se ista škola dvadeset godina prije ultimativnog datuma Ministarstva, dakle još 1775. godine naziva baš tako – gimnazijom, kako je nedavno ustanovio László Magyar, jedan od vrhunskih subotičkih arhivista!

6. Ne dovodeći u pitanje nečije znanje latinskoga jezika, čini se da se latinski ipak piše Gimnasium (može i Gymnasium, kada se zadržava izvorna grčka ortografija), a nikako Gimnazium.

7. Srbijansko ministarstvo prosvjete ultimativno priznaje kao istinit jedino svoj stav, a ne stav znanosti.

No, od ovakvih se dopisa ne može tražiti da budu znanstvena studija da bi se došlo do što potpunije istine, ali se ipak nužno nameće pitanje – što je Ministar prešutio?

1. Vremenski kontinuitet. Od osnutka do danas subotička gimnazija ima kontinuitet u svome postojanju! Jedine pauze u njenom postojanju su bile od 1778. kada je ukinuta pa do 1782. godine kada je *nastavila* sa radom, zatim od 1789. godine kada je *izmještena* u Novi Sad i *vraćena* u Suboticu 1791. godine, 1979.-1990. godine za vrijeme Švarovog tzv. zajedničkog srednjeg i srednjeg usmjerenog obrazovanja, kada gimnazije *nisu postojale u obrazovnom sustavu*.

2. Dosadanje obljetnice. Od samog osnutka pa do pred koju godinu sve proslave obljetnice (posljednja je bila pro-

slava 244. obljetnice) subotičke gimnazije su polazile od 1747. godine. Sada u tzv. trećoj Jugoslaviji to jednostavno više ne važi.

3. Nitko od brojnih znanstvenika i drugih autora koji su do sada pisali o subotičkoj gimnaziji ne osporava starost i kontinuitet subotičke škole. Osporavanja započinju kada Subotica postaje dio srpsko-crnogorske Jugoslavije (1992. godine), kada, uostalom, dolazi do revidiranja brojnih drugih obljetnica, za koje je jedini kriterij Srbija i srpstvo.

4. Uopće se ne spominju *dosadanja znanstvena istraživanja* o subotičkoj gimnaziji.

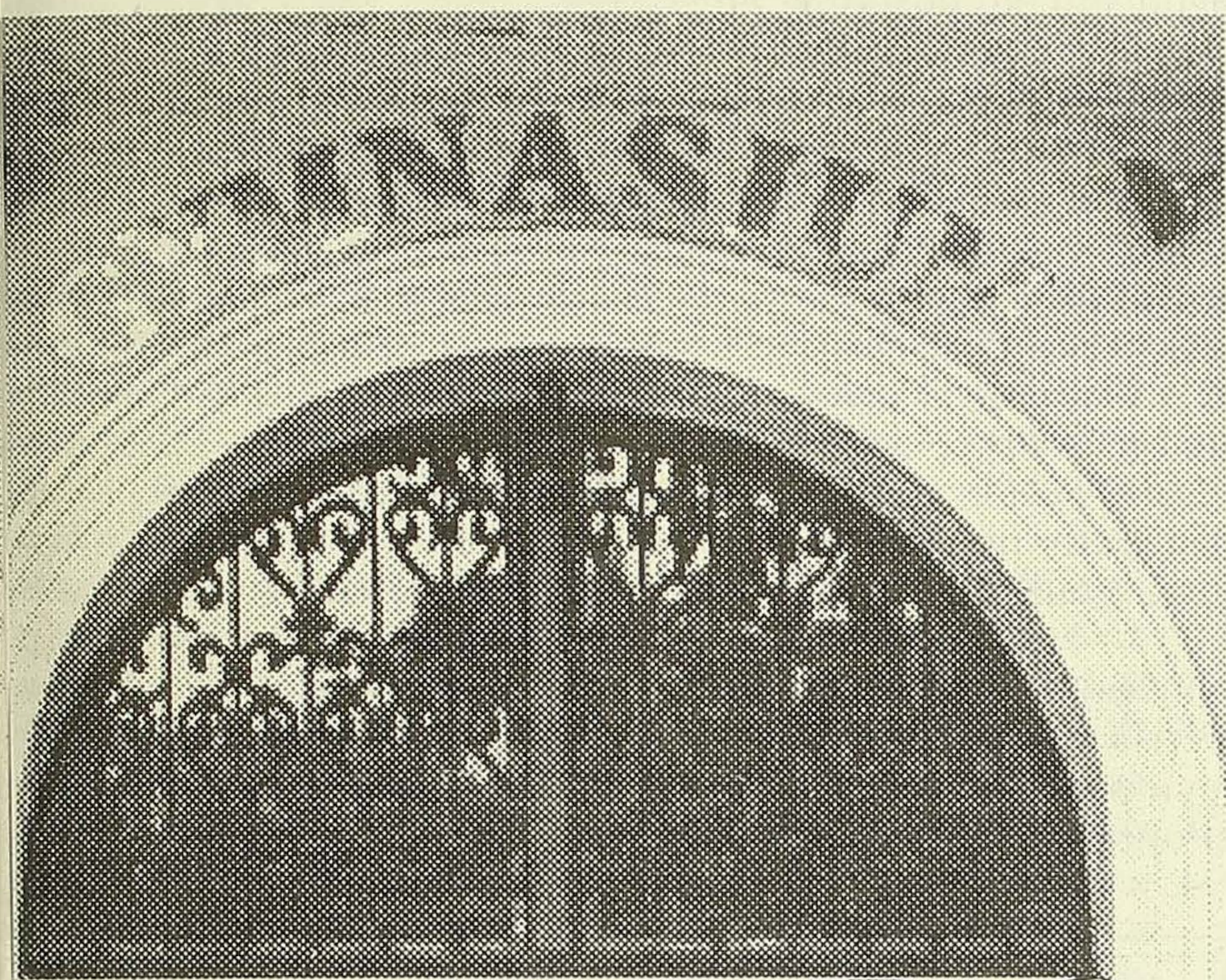
Glede obrazloženja, iz onoga što je javnosti poznato, očividno je da se ono temelji na spekulacijama („možda“, „verovatnije“...), zatim da se ne temelji ni na jednom djelu o subotičkoj gimnaziji već samo na povijesti srpskog školstva (R. Grujić, „Srpske škole od 1718-1739“; „Istorija škola i obrazovanja kod Srba“; K. Popović, „Istorija srpske pravoslavne velike gimnazije karlovačke“) te da je paradigma cijelog obrazloženja „srpska prosvetna-školska prošlost“ i „naša (srpska) pedagoška istoriografija“.

Dakle, zahvaljujući osio-
nosti beogradskih vlasti i njiho-
vih lokalnih trabanata, sama
subotička gimnazija neće biti
uključena u ovu proslavu, što je
doista žalosno, ali istodobno i
razumljivo kada se zna tko po-
stavlja direktore ove ustanove i
kome oni odgovaraju.

U svakom slučaju, i na primjeru starosti subotičke gimnazije vidi se da aktualna centralna državna vlast ima „kontinuitet“ sa starom boljševičkom logikom i praksom, što je zadnji niz godina dopunjeno srbijanskim centralizmom, autizmom i ksenofobijom, čemu je ilustrativan primjer osporavanje osnutka, kontinuiteta i obljetnice subotičke gimnazije.

„Žig“ će, međutim, u narednim brojevima nastojati dati doprinos *znanstvenoj* obradi starosti subotičke gimnazije.

Josip Horvat

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ
Број: службено
15.07.1997. године
Београд

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ

СУБОТИЦА

На основу историјске и архивске грађе, утврђено је да је
Гимназија „Светозар Марковић“ у Суботици основана 1795. године.

Имајући у виду чињеницу да је 1795. године школа у
Суботици по први пут добила свих пет разреда и назив „GIMNAZIUM M.
THERESIOPOLITANUM“ (Ф: 2/215/1899 фолија број 306), та година је
година оснивања Гимназије „Светозар Марковић“ у Суботици, коју
Министарство просвете једино признаје.

Како се 1997. године навршава 202 године од оснивања ове
гимназије, Министарство просвете Републике Србије и Гимназија ће
извршити припреме за обележавање ове годишњице о чему ће моћно вас на-
вредом обавестити.

МИНИСТАР
Проф. др. Овој Тодоровић

Nakon čitanja ovoga
dopisa nameće se nekoliko po-
raznih zaključaka.

1. Aktualni srbijski pro-
svjetni ministar se po svojim
stavovima nimalo ne razlikuje
od toga prethodnika prof. dr.

Gimnazija „Svetozar Marko-
vić“ u Subotici osnovana 1795.
godine. Ako je to iz navedenog
fonda, nije jasno o kojem se ar-
hivu radi i iz koje je godine je
taj akt – premda se da pretpo-
stavati da je u pitanju akt iz

IMENIK ROCKA

JOHAN MAYALL – engleski pevač, kompozitor, aranžer, usni harmonikaš, klavijaturista i gitarista. „veliki tatica“ belog bluesa, rođen je 29. novembra 1933. u Manchester. Nakon legendarnog doprinosa bluesu i njegovoj popularizaciji van erne populacije u SAD, početkom 70-tih nastanjuje se u Americi, a krajem 80-tih počinje solo karijeru, raspuštajući svoje legendarne „Bluesbreakers“ (kroz čije su razne postavke prošli svi muzičari koji su nešto značili na britanskoj blues, jazz i underground rock sceni).

PROBRANA DISKOGRAFIJA:

- JOHN MAYALL'S BLUES BREAKERS WITH ERIC CLAPTON (1966.);
- HARD ROAD (1967.);
- CRUSADE (1967.);
- THE BLUES ALONE (1967.);
- BLUES FROM LAUREL CANYON (1969.);
- EMPTY ROOMS (1970.);
- USA UNION (1970.);
- BACK TO THE ROOTS (1971.);
- MEMORIES (1971.);
- JAZZ – BLUES FUSION (1972.);
- MOVING ON (1973.);
- TEN YEARS ARE GONE (1973.);
- A BANQUET IN BLUES (1976.);
- BEHIND THE IRON CURTAIN (KONCERTNI 1976.)

PAUL Mc CARTNEY najljepuskastiji i

muzički najposobniji član „Beatlesa“, a kako se kasnije ispostavilo, i ekonomski najposobniji bio je muzički lider kvarteta, i mada je bio jedina tačka oslonca na poslednjim albumima grupe, kada se grupa samo zahvaljujući njemu održavala zajedno, upravo je on objavio prvi solistički album i objavio da

se „Beatlesi“ razilaze. Mada njegova solo karijera nije ni približno tako intrigantna kao Lennonova (pa, donekle i Harrisonova), on je s pratećom grupom „Wings“ materijalno najbolje prošao – trenutno je uz Michaela Jacksona, najbogatiji muzičar na svetu i jedan od najbogatijih ljudi Velike Britanije. Inače Paul ima tačno 54 godine.

PROBRANA DISKOGRAFIJA:

- MCCARTNEY (1970.);
- RAM (1971.);
- GIVE MY REGARDS TO THE BROADSTREET (mjuzikl, 1984.);
- Sa „Wings“:**
- WILD LIFE (1971.);
- BAND ON THE RUN (1973.);
- VENUS AND MARS (1975.);
- WINGS OVER AMERICA (1976.);
- LONDON TOWN (1978.)

Robert G. Tilly

Književna večer „Miroljuba“

O djelu akademika prof. dr. Ante Sekulića

Književni klub „Miroljub“, koji djeluje u okviru Instituta „Ivan Antunović“, posvetio je svoju književnu večer u okviru „Dužionice 97“ poznatome bunjevačkom znanstveniku i književniku **dr. Anti Sekuliću**, koji je početkom ove godine dobio veliko priznanje za svoj dugogodišnji rad postavši dopisnim članom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Na književnoj večeri, koja je održana jučer, 8. kolovoza u Gradskoj knjižnici, svoje su pregledne i nadahnute radove izložili prof. **Bela Gabrić**, književnik **Lazar Merковиć**, mr. **Josip Buljovčić**, lingvist, i **Milovan Miko- vić**, književnik. Pored recitatora, sudjelovao je i Katedralni zbor „Albe Vldaković“. Na žalost, autor nije mogao biti nazočan u svojem gradu na večeri posvećenoj njemu.

Žig će u narednom broju donijeti šire izvješće s ove večeri, a ovoga puta objavljujemo Sekulićevu pjesmu „Ako se vratim“ iz zbirke „Popudbina“, koja je izašla i Zagrebu 1994.

AKO SE VRATIM

Ako se ikad vratim na ravnice,
bit će jesen u zraku,
u lišću i oko mene
u mraku.

Bijele bit će mi kose
i uvelo lice,
ako se ikad vratim
na ravnice.

Na mrtvim livadama
neće pasti stada,
a jesen bit će puna
neisplakanih suza,
u srcu pak mome
– tuga.
Ako se ikad vratim,
neće biti ptica.

Znat ću da je sve prošlo
i da silno patim
zbog ravnica.

„Dužionica“ u Somboru

Bogatiji sadržaj i svečanije

Somborski KUD „Vladimir Nazor“ i ove godine vrlo je uspješno organizirao proslavu žetvenih svečanosti „Dužionica“, kako se u mjesnom somborskom izričaju ona naziva. Bogati kulturni program „Dužionice“ počeo je subotu 2. kolovoza u 21 sat premijernim prikazivanjem njihove video kazete „Bunjevački svatovi“. Nakon toga uslijedilo je otvorenje izložbe slika slikara iz Slamarske sekcije HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta, Likovnog odjela HKC „Bunjevačko kolo“ iz Subotice i Likovne sekcije Društva domaćina. Izložbu je otvorila **Jozefina Skenderović**, slamarka iz HKPD „Matije Gubec“. Subotnja je večer završena cocktailom.

Sutradan, u nedjelju 3. kolovoza, održana je središnja proslava somborske „Dužionice“. U 10 sati svečana povorka mladih, njih oko 40 pari u bunjevačkoj i šokačkoj narodnoj nošnji, predvođena bandašom **Ivanom Beretićem** i bandašicom **Julijom Pekanović**, krenula je od Hrvatskog doma put crkve Presvetog trojstva, gdje je euharistijsko slavlje predvodio vlč. **Josip Pekanović**, uz koncelebraciju vlč. **Franje Ivankovića** i oca **Mate Miloša**, karmelićanina. Po svršetku svete mise povorka se kretala preko trga ispred Gradske kuće do središnje ulice, somborskog korza, gdje su ih čekali tamburaši i 5 kočija. Nakon kraće vožnje, uputili su se k zgradi Županije na prijem kod dopredsjednice grada **Vide Gojković**, kojom prigodom je i svečano predan kruh od novog brašna, čega do sada nije bilo.

Nakon povratka u prostorije Društva i izvedbe nekoliko plesova, uslijedio je svečani ručak, na kojemu je predsjednik KUD-a **Alojzije Firanj** pozdravio sve nazočne, osobito dopredsjednicu **Vidu Gojković**, svećenike somborskih župa, te goste iz drugih društava: **Belu Ivkovića** i **Lazu Vojnić Hajduka** iz HKC „Bunjevačko kolo“, **Vineu Dulića** iz HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta, **Danura Šeremešića**, KPZ Bački Monoštor, te predstavnika KUD „Silvije Strahimira Kranjčević“ iz Bačkog Brijega.

Navečer je priredeno bandašičino kolo, također u prostorijama Društva, koje je trajalo do kasno u noć.

Ivica Dulić

MIKI
komercijalna
mudinstalaterska radnja
Šarčević Miroslav
komercijalni
mudinstalater
Pravoslavac, u mjestu na
raskršću ulica, blizu
kraj: očišćavanje i stih
po istovaru stanova
od 8.00-18.00 časova
Tel. 024 51 398
Mesta Vukovica
24000 Subotica

Sarajevo, bina tehnika
02452-918
FREON
vi. Gabriel Grgo
Nikola Kupund (od 10
stan. Pazinska 11 (22-40)

Gemini - commerce
SUBOTICA, Leninov park 1/II, T. 551-093, 552-087
KANCELARIJSKI MATERIJAL I PRIBOR

Nova knjiga

Zapisi o nestajućem narodu Srijema

Marko Kljajić, *Golubinci kroz povijest*, HRID, Subotica 1996., str. 132

Jatoč velikih neprilika (kako bi se najblaže moglo reći za ono što im se dogodilo), koje su zadesile početkom devedesetih godina značajan dio građana hrvatske nacionalnosti u Srijemu, a uz dugogodišnjem *nepostojanju* lokalnih kulturno-znanstvenih institucija te pomanjkanju interesa od strane takvih ustanova u Hrvatskoj (koje bi sukladno svojem pozivu i svrsi morale bilježiti i objaviti mnogostruke nanose postojanja hrvatskoga življa u Srijemu), zahvaljujući višegodišnjim *samostalnim* nastojanjima i neumornom radu petrovaradinskog župnika Marka Kljajića o njegovom povijesnom trajanju na tome području i najnovijoj tragičnoj sudbini, šira javnost može znati više. Tako je na planu sramotno manjka, prikupljenih podataka, cjelovitijih studija i monografija o srijemskim Hrvatima učinjen stanoviti kvalitativan pomak, osobito u smjeru znanstveno-povijesne obrade malih hrvatskih enklava u srijemskom dijelu Srijema. Potvrda toga je i Kljajićeve popularna monografija srijemskog sela u staropazovačkoj općini, Golubinaca, pod nazivom *Golubinci kroz povijest*, koja se u nakladništvu HRID-a pojavila sredinom prošle godine.

Isana, dakle, bez prevelikih znanstvenih pretenzija, što naravno ne znači da je ona i neutemeljena, Kljajićeve knjige iznosi najvažnije povijesne podatke od samog početka nastanka sela pa do najnovijeg doba, osvjetljavajući ne samo političko-nacionalnu dimenziju povijesti ovoga mješovitoga "hrvatsko-srpskog" mjesta, nego kulturnu, vjersku i prosvjetnu, ali sa snažnijim akcentom na povijest hrvatske zajednice. Tako već prvi odjeljci o povijesti mjesta (str. 10-21) prate u velikim koracima zapise o Golubincima od 1572. godine, kada se ovo "selo koje je sve pod zemljom" prvi put spominje. Slijede opisi događaja vezanih za I. svjetski rat, međuratno razdoblje i II. svjetski rat (str. 21-40), a taj općepovijes-

ni dio završava se opisom doselidbe veće skupine Hrvata nakon rata. Od 45. do 102. stranice Kljajić je iznio povijest golubinačkih crkava, kao i kratke ili dulje biografije svih 25 katoličkih župnika koji su u Golubincima djelovali, s time da se i ovdje nuzgred govori i o drugim aspektima povijesti mjesta. Nije, također, zanemareno ukazivanje na ekumensko djelovanje "sestrinskih" crkava. Zatim slijede na 14 stranica kraći napisi o povijesti kulture, gospodarstva, prosvjete i politike, uz iznošenje pozitivnih iskustava suživota Hrvata i Srba. Posljednji dio knjige (str. 116-127) potanko opisuje genezu nemile pojave nasilnog iseljavanja Hrvata, u periodu od 1991. do 1996. godine. Pored toga, Kljajić je zabilježio da je iz Golubinaca protiv svoje volje otišlo, prema pedantnim podacima koji uključuju ulicu u kojoj su stanovali, broj članova obitelji i mjesto u Republici Hrvatskoj u koje su otišli, 855 osoba iz 220 obitelji u 32 grada u Hrvatskoj.

Na kraju, nije na odmet primijetiti izuzetno slabo grafičko uređenje ove knjige, što je inače opća karakteristika svih dosadašnjih izdanja HRID-a. Jer, počev od nesukladne vrste i veličine slova i naslova, preko slabog otiska i loših slika, do pravopisno-gramatičkih grešaka, Kljajićeve knjige, ne njegovom zaslugom, doima se siromašnijom. Dodamo li da nema ni uobičajene CIP obrade (katalogizacije) i ISBN broja, negativna slika o nakladniku je potpunija.

Tomislav Žigmanov

Nova knjiga

Ugledna monografija za Suboticu?

Od durskog do suvremenog Osijeka, autori Ive Mažuran, Josip Adamček, Stjepan Sršan, Josip Vrbošić, Stanislav Marijanović, Andrija Šulja, Davor Brunčić i dr., Osijek 1996.

Osijek, grad koji je još uvijek geografski blizak našem gradu i s kojim smo u prošlosti tijesno surađivali na kulturnome planu, nedavno je konačno dobio svoju prvu monografiju.

Ovo kapitalno djelo izašlo je u povodu 800 godina prvog spomena Osijeka. U pitanju je knjiga velikog (A4) formata tiskana na kvalitetnom papiru, s gotovo 700 stranica teksta i velikim brojem fotografija visoke kvalitete, izuzetno lijepog grafičkog izdavanja. Cjelokupni dojam donekle jedino kvari nešto veći broj tiskarskih grešaka (čini se da je to jedina primjedba koja se može staviti izdavačima, premda se može smatrati izumljivom zbog vremenske stiske glede izlaska knjige za obljetnicu).

Monografija je podijeljena na više kronoloških poglavlja, u okviru kojih postoji veliki broj pododjeljaka u kojima se na sažet način obrađuju brojni dijelovi hrvatske povijesti u odnosnom periodu (primjerice gospodarstveni život, političke stranke, gradonačelnici, školstvo, zdravstvo, glazbeni život, urbanistički razvoj, prometnice i gradski promet, novine, udruge i klubovi, požari itd. – u pitanju su desetine najrazličitijih odrednica!).

Svi tekstovi su pisani sretnim spojem znanstvenog i popularnog, tako da je knjiga od velike koristi kako za obične Osijekane koji žele znati sve o novijoj povijesti svoga grada, tako i za stručnjake koji na jednom mjestu mogu doći do svih važnijih podataka iz povijesti Osijeka.

Ono što predstavlja najveću osobitost ali i vrijednost knjige, je autori. Naime, u stvaranju je knjige sudjelovalo preko 50 autora, koji su svi – *Osiječani!* U pitanju su ljudi raznih struka (arhivisti,

profesori, glazbenici, pravnici, ekonomisti, ljekari, muzeolozi, književnici, bibliotekari...) koji dobro poznaju pojedine segmente osiječke povijesti, te su uspješno pretočili svoje znanje u kapitalnu monografiju svoga grada.

Čini se da je izdavanje monografije takvog kvaliteta rezultat i svojevrsnog inata Osiječana koji su, nakon što su pretrpjeli najveća razaranja posljednjih stoljeća (u knjizi je, inače, obrađena i najnovija povijest – od kraja osamdesetih godina do 1995. godine), doživjeli metropolizaciju Hrvatske, željeli svojom monografijom, ne samo sačuvati svoju povijest (za slučaj novih razaranja), nego i skrenuti pozornost na bogatstvo svoje tradicije, ali i snagu suvremenog Osijeka.

Može se slobodno reći da se ova monografija čini putokazom za jednu novu monografiju Subotice. Od Iványija do danas je prošlo više od jednog stoljeća, u kojem se kao rezultat rada brojnih istraživača došlo do mnoštva novih saznanja iz povijesti naše varoši, koje bi trebalo sintetizirati i koncentrirati na jedno mjesto. Današnja Subotica ima veliki broj mladih i starijih stručnjaka koji svojim znanjem mogu iznijeti ovakav jedan projekt. Pored dobre (i ozbiljne) volje, potrebna je nadasve dobra organizacija takvoga posla, te snažna materijalna potpora Općine, kako bi nekoliko godina ozbiljnog rada na sintetiziranju postojećih saznanja i na novim istraživanjima dalo jedan cjeloviti pogled na povijest Subotice.

Početkom narednog milenija (2001.) bit će 610 godina od prvog spomena Subotice. Nije li to prava prilika za jednu novu pravu suvremenu subotičku monografiju?

Skenderović Bruno

Sustali cageri

Jutarnja kava pod suncobranom u „Artu“ prija. Okrijepljuje. I čaša vode s dvije kockice leda. Na stolove u vrtovima kafića na Korzu postavljaju se stolnjaci. Otvaraju se butici. Fasade se kupaju u zracima sunca. Na česmi „kod Boze“ golub pije vodu. Čovjek s kantom zalijeva žedne lipe. Ulični prodavači cigareta zaposjedaju svoja mjesta. Subota je. Subotica se budi.

Lijenjo ustajem i tromo krećem po novine. „Našu borbu“. Sustižu me dvojica prolaznika upućenih u zapadni dio grada. Čujem:

– Popravili su sat – primijetio je jedan.

– Proradio je, – odgovora drugi, – ali sada nejednako pokazuje vrijeme. Prema Mađarskoj jedno, prema Rumuniji rumunsko... Sve četiri strane različito, da Bog dao da grom u krst udari.

Zbunjen žestinom odgovora ovih prolaznika pogledam na sate i vidim koliko je sati. Puno. Na drugoj strani malo više. Puno.

A, zapravo, cageri su samo malo sustali.

Mirko Zorin

Izložba u okviru „Dužijance '97“

Ljepote siromaha u običnome

– U okviru proslave Dužijance već je postala tradicionalna ova izložba u najljepšem ambijentu izložbenog prostora našega grada. Okvirno je nazvana „S Božjom pomoću“ jer je zaista umjetnost djelo stvoriteljskog nadahnuća duha i uma, i nadasve vještine osobe koja je pod svjetlom nadahnuća. Tako se umjetnik najviše približava stvoriteljskoj mašti, ali u toj sferi dodiruje svijest da je pod svjetlom nadahnuća i dikta bogatstva koje i njega samoga nadmašuje, pa su stari ta nadahnuća rado nazivali Muzama. Po drugi put u okviru Dužijance ovu izložbu postavljamo iz područja bogatstva pučke umjetnosti – iz područja etnografije. Večeras je pred nama razigrano djelo vrijedne Šokadije naše ravne Bačke. Šokci su grana hrvatskog naroda koji nastanjuju priobalno područje Dunava. U suži-

votu s drugim narodima kroz duga stoljeća sačuvali su svoju nacionalnu svijest i etničku pripadnost te bogatstvo svojih običaja, govora i umjetničkog izražavanja. Mahom su se bavili ratarstvom, stoga su u okruženju drugih naroda bili redovito siromašniji sloj društva. No, kako reče jedan mislilac, junaštvo i ljepota ne isključuje siromaha; pače, na njegovo se područje najviše i odnosi, jer potok ljubavi usmjeren je prema običnom svakidašnjem životu. Ono što udara u oči jest ljubav prema svakidašnjim malim stvarima od kojih se i za koje se istkiva sadržaj cijeloga života. Bogataš često kupuje gotovu robu koju netko drugi oblikuje, dok on je samo upotrebljava i njome se diči. Skroman čovjek sam stvara i prisiljen je sam oblikovati, ali tim više je zaljubljen u djelo svojih ruku jer ga je sam istkao, sam obliko-

vao, sam stvorio i o njegovu poštovanju ovisi trajnost onoga što stvara. Stoga ono što zadivljuje u etnografiji jest ljubav prema radu, marljivost kojom se radi, maštovitost kojom se komponira – ovim je uvodnim riječima vlč. Andrija Kopilović, član Organizacijskog odbora „Dužijance '97“, predsjednik Predsjedništva Instituta „Ivan Anutnović“ započeo otvorenje izložbe „Šokadija Subotici“ 1. kolovoza u subotičkom Likovnom susretu, koja se održava u okviru ovogodišnje Dužijance. Radi se o izložbi etnografske baštine (nošnje, tkanine, veziva i ćilima) bačkih Šokaca iz Bača, Bačkog Monoštora, Sente i Vajske, koju je priredio Etnografski i Likovni odjel Instituta. Istom prigodom, postavljena je i izložba slika članova Likovnog odjela HKC „Bunjevačko kolo“ na temu žita i žetvenih radova.

(t. 1)

Na Danima žetve Srbije u Mozgovu

Upješan nastup Ljutovčana

U srbijanskom selu Mozgovo, u općini Aleksinac, ove godine su po 5. put održani Dani žetve Srbije, pod nazivom „Smotra narodnog stvaralaštva Srbije“, na kojima su sudjelovali gosti iz 18 kulturno-umjetničkih društva iz Srbije i Vojvodine, kao i jedno iz Bugarske. Mjesna zajednica Ljutovo i KUD „Bratstvo“ imali su čast u svibnju ove godine organizirati jednu od popratnih manifestacija Dana žetve Srbije, te su tako stekli pravo sudjelovanja i na središnjoj proslavi.

Ljutovčani su se, pored folklora, predstavili i sa svojim slamačkama i njihovim slikama od slame, koje su privukle pozornost velikog broja posjetitelja, među kojima i nazočnog saveznog ministra za poljoprivredu Nedeljka Šipovca, koji je pokazao interes za mjesto nastanka tih slika. Folklorna, pak, sekcija predstavila se sa scenskim prikazom bunjevačkog običaja „Dužijanca“, koja je isto tako privukla veliku pozornost, pa su čak nakon nastupa na bini morali ići plesati par plesova za nazočne ministre, časnike i općinske poglavare.

Još jedan važan događaj i uspjeh, ali sada Tavankučanke, vrijedi zabilježiti: izbor za ljepoticu žetve Srbije. Naime, za tri mjesta kandidirale su se 32 djevojke, od kojih su tri bile Bunjevke: Sanja Bogešić i Marijana Kuntić iz KUD „Bunjevka“ iz Tavankuta i Dijana Prčić, članica HKPD „Matija Gubec“. Nijedna od njih nije bila među prve tri, ali je Dijana Prčić postigla najviše: ušla je među prvih 10 najljepših.

Ivica Dulić

Uspjeh troje mladih Tavankučana

Nastup na svjetskom skupu

Mladi Tavankučani, mr. Bojan Todosijević, psiholog, Oja Bačić i Tomislav Žigmanov, profesor filozofije, početkom godine konkurirali su sa svojom znanstvenom radnjom „Latentna struktura nacionalističkih stavova: usporedba jugoslavenske i mađarske omladine“ na raspisani natječaj Međunarodnog udruženja za političku psihologiju, čije je sjedište Sjedinjenim američkim državama, za njihovu XX. godišnju konferenciju. Naime, ovo renomirano strukovno udruženje svake godine u drugom gradu organizira veliki međunarodni skup na svjetskoj razini, na kojemu sudionici, znanstvenici različitih usmjerenja, pokušavaju sagledati, razumjeti te objasniti mahove političke procese, pojave i događaje, a sa stajališta psihologije. Nakon svršetka natječaja, obaviješteni su da je njihov rad prihvaćen u zvaničan program Konferencije, koja je ove godine bila određena općom temom „Politički procesi u posthlorovarskom svijetu“.

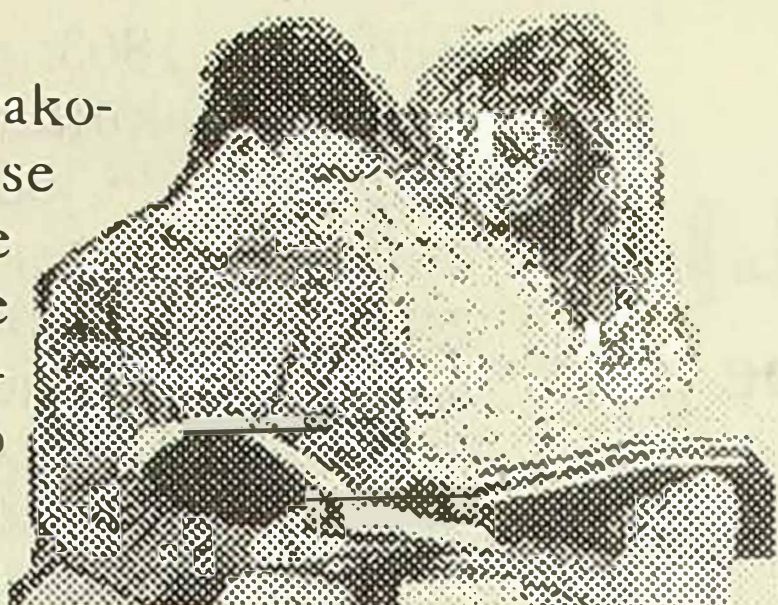
Ovogodišnja, XX. konferencija održana je u poljskom gradu Krakówu na Jagelonskom sveučilištu, koje je inače osnovano 1364. godine, od 21. do 24. srpnja, i okupila je više od dvjesto znanstvenika iz cijeloga svijeta, a od Jugoslavena sudjelovali su i troje profesora s beogradskog Sveučilišta. Tavankučani nastupili u utorak 22. srpnja na simpoziju pod nazivom „Razmišljanje o nacionalizmu“, a pored njih svoje su radove na istu temu izložili i grupa španjolskih autora sa sveučilišta iz Santiaga de Compostela, govoreći o problematici nacionalizma Galicijske španjolske regije, te Nijemac Thomas Blank, čija radnja bavila problematikom autoritarnosti i nacionalizma.

Ono što je još zanimljivo u ovom postignuću ovih mladih jest i činjenica što su nastupili kao pojedinci, to jest izvan institucija, kao što je to obično. Nije stajala niti jedna visokoobrazovna institucija, kao što je to obično, niti financijska potpora. Jedino im je pomogla u snalažanju na putu troškova općinska Fondacija „Put ka znanju“.

(t. 1)

DUŽIJANCA

Ljubav adolescenata

Ljubav je trajna potreba svakoga čovjeka, i vjerojatno se izražaju različiti oblici te potrebe. Zato možda može biti već dosadno stalno govoriti o „mladi i ljubav“, kao i o radi o nekom njihovom življenju. Međutim, ostaje pitanje da se upravo u mladosti događaju neke sudbonosne odluke na temelju ljubavi. Te odluke, po samoj svojoj prirodi, u biti su neponovljive. O tome nam govore propali brakovi. Možda će se osoba nakon razvoda negdje snaći, zasnovati novu obitelj, ali posljedice prvog promašenog braka ostaju i osjećaju kao psihička ranjenost. To znamo, postaje nam jasna važnost tog problema kod mladih.

Da bismo shvatili mjesto i ulogu ljubavi u životu mladih, a istovremeno je to zadatak roditelja i odgajatelja, dobro je reći nešto o karakteristikama te razvojne faze mladosti (M. Szentmártoni). Za razliku od djeteta, koji je sav bio u određenom vrenju, u mladosti karakteristična crta postaje razdvajanje vitalnih nagona. To se prije svega manifestira u većoj okrutnosti mlade osobe prema spolnjem svijetu, prema drugima. Kontakt s drugim ljudima postaje potreba. Ovisnost u sebi i nepodnošenje drugih, što je bilo karakteristično za kasni pubertet,

postepeno prelaze u okrutnost prema drugima koja svoj vrhunac postiže u težnji za zajedništvom.

Najvažniji cilj psihičkog razvoja u periodu do mladosti bio je pronalaženje sebe, svoga „ja“. I u drugoj osobi je mladi čovjek tražio zapravo sebe, svoje „ja“, i sve je tomu služilo. Novu orijentaciju u mladosti karakterizira otvorenost upravo za drugoga: „ja“ se okreće i otvara prema „ti“. Istovremeno se razvija ljubav prema drugim ljudima, prema bližnjima, težnja da se nesebično pomogne drugima, odanost i požrtvovanost.

Postoje izvjesne razlike između mladića i djevojaka u tom periodu s obzirom na međuljudske odnose. Njihove su, zapravo, potrebe različite. Mladići, kao uopće muškarci, uvijek se bolje osjećaju u velikim grupama. Vole biti u timovima i odgovara im da imaju mnogobrojna i razgranata prijateljstva. Zadovoljni su ako imaju jednog ili dva bliska prijatelja. Ako nema stabilne grupe vršnjaka, razvoj muške grupe je ugrožen. Manja je opasnost za mladića ako nema stalnog prijatelja nego ako se ne može uključiti ni u kakvu grupu. Djevojkama je, međutim,

potrebniji odnos osoba – osoba. Bez toga se može poremetiti njihova spremnost za uspostavljanje njihove pravilne seksualne orijentacije. Velike grupe ljudi to ne mogu nadoknaditi, s obzirom da djevojke za njima nemaju potrebu, nego za pojedinačnim prijateljstvima.

Drugi važan događaj u adolescenciji je završetak psihoseksualnog razvoja. Za kasni pubertet je karakteristično da je eros bio okrenut prema osobama istog spola: dječak se osjećao siguran samo u društvu dječaka, a djevojka u društvu djevojaka. Miješane grupe su se doživljavale kao neprirodne i u njima su se mladi osjećali nelagodno. U adolescenciji počinje okretanje k osobama suprotnog spola. A to mladi tek trebaju naučiti. S obzirom na to približavanje, situacija je povoljnija nego što je bila u pubertetu jer im i društvo, istina unutar dosta strogo određenih moralnih granica, priznaje pravo na približavanje osobama suprotnog spola.

U približavanju mladih osobama drugoga spola mogu se uočiti neke karakteristične faze: flert, zaljubljivanje i ljubav, koje zahtijevaju daljnja detaljna razmatranja.

Luan Marko Gashi

Isma čitatelja

Cenjeni g. uredniče

Vas ponovo molim, s pozivom na član 31. Zakona o slobodi informisanju (sl. glasnik RS 19/91) da objavite moje zahtjeve na deo članka g. Vojislava Sekelja „Snovi bajskih intelektualaca“ jer je to, u smislu tog članka, informacija kojom je određeno moje pravo (i drugih Bunjevaca) da sanjaju na maternjem jeziku, odnosno ismejavanjem zbog te činjenice je uništen moj ugled i interes (i Bunjevaca) da se podvrgnu u ugođu u naučnom postupku.

Toliko „niste primili“ moje pismeno reagovanje koje sam vam poslao običnom poštom (mož' svašta bit') dostavljajući vijantu istog reagovanja, koju je objavila Politika dana 1. jula na strani 12.

Hvala i pozdrav, Alojzije Poljaković

Na kojem jeziku sanjamo

Glavno je u Baji (Mađarska) raspravljano o (ne)slozi Bunjevaca. Izveštavajući u lokalnoj subotičkoj štampi (Subotičke vijesti, Žig), g. Vojislav Sekelj istovetnim tekstom kaže: „...intelektualac mora svoju djecu naučiti da govore maternji jezik i da djeca na njemu sanjaju (Bunjevci kažu klape)“, pa ocjenjujući ovakvu izjavu na tom skupu kaže omah dalje: „Lijepo! Put k totalitarnoj folklorizaciji je vodeći asimilaciji popločan“, itd.

Znamo dotle stigli da će nas neko ismejavati (možda i zlonamerno) da sanjamo na maternjem jeziku? Ja sam Hrvat bunjevačkog porekla, ali moji preci i ja, a kamo sreće i moja djeca, u Baji (da) sanjamo na maternjem jeziku – nisam ni asimiliran ni asimiliran. Decu valja učiti od prostog ka složenom postignutog znanja ka novom. Zna se pravilo kada učiti, govori i piše maternji jezik, kada državni poslovi, a kada književni izraz maternjeg, ako je on drugačiji od klapljavog.

Lim se onima koji mogu u ovoj sredini – našoj domovini (otatamo je domovina mojih predaka), govoriti uvek i na ovom mjestu hrvatskim književnim jezikom. To retko ko može čuti kojoj sličnoj situaciji. Zato kod kuće govorim ikačkim, užbeno i poslovno govorim i pišem ekavicom – a u jeziku hrvatski ne znam ni govoriti ni pisati – pa sam sretan ako ne – koga to interesira – prevedu mi govor ili pisanje hrvatski književni jezik.

Nisam uvređen ako g. Sekelj tako misli. To je njegovo pravo. Ali, nije red da urednici lokalnih listova uporno bijaju da objave moje duboko neslaganje sa ovakvim stajalištem. Zbog Vama, uredništvu Politike hvala.

Odgovor Vojislava Sekelja

Gospodine Poljakoviću, niste u pravu. Tekst jednostavno nije važljivo iščitati, što je Vaše pravo ali i problem. Tekst u ovom u Žigu nije ni objavljen. Dalje, svako uplitanje, pa činili to i intelektualci a snovi bili i dječiji, spajanje u jednu kožu je u povijesti poznata pod „firmom“ enijednusa. Uostalom, kako po Vama gluhonijem sanjaju? Zbog Vaše pozivanje na zakon ne drži vodu, jer Vas nismo pozvali i likom, ni imenom, ni djelom. Tekst ipak prenosi – „sjećajući“ čuvenu rubriku Politike „Među nama“. Rubrika je razorila sve naše snove.

G R B

Grbovi su prije svega predmet posebne znanosti o grbovima – heraldike (staronjem. *Herold* = glasnik, koji je bio pratitelj vlastelina u bojama, i po grbovima je raspoznavao saveznike ili neprijatelje, budući da je poznavao plemićke grbove na temelju grbovnih knjiga – kao glasnik je slobodno ulazio u neprijateljske logore da bio donio poruku ili poziv na borbu) ili hrvatski – grboslovlje.

Međutim grbovi su isto tako i predmet pravnoga reguliranja.

Subotička Skupština Općine

je nedavno donijela odluku

varajuću Odluku (osporenu

od strane nekih

političkih grupa), a postoje

i Zakon o grbu SRJ, Zakon

o grbu i zastavi RCG, dok je

u Srbiji u uporabi i dalje stari

socijalistički grb, budući da o

tome nije donijet posebni zakon.

Grb je simbolički znak određene zajednice (države, oblasti, grada, obitelji...) ili osoba (vladara, plemenitaša, vjerskih i političkih ustanova...), kojim su likovno predstavljene izvjesne ideje vezane za nastanak ili povijesni razvoj, tradiciju, uređenje ili se njime označava neka druga osobitost onoga koga grb predstavlja.

Osnovni elementi grba su štit i iznad njega šljem. Štit je nositelj simboličke figure i često je podijeljen na više polja u kojima se nalaze razni simbolički likovi.

Kako je Subotici pred nekoliko tjedana vraćen stari grb, dodijeljen još 1779. godine (kada je grad dobio i novo ime – *Maria Theresiopolis*), pod kojim je grad doživio svoj najveći procvat, ovom bismo se prilikom osvrnuli na to što simboliziraju likovi na štitu gradskog grba.

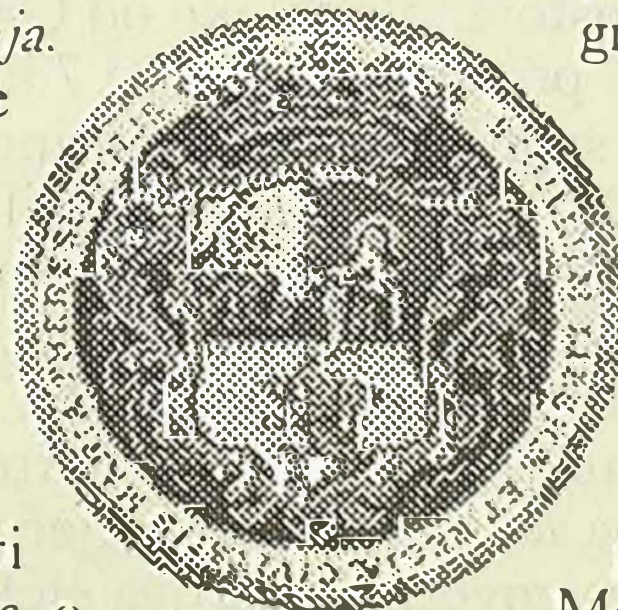
1. *Sv. Terezija Avilska* je zaštitnica (patron) naše varoši. Nalazila se i na gradskom grbu iz 1743. godine. Ime sv. Terezije je sadržano u novom imenu grada te se ona zato nalazi i na gradskom grbu.

2. *Blažena Djevica Marija* (ili po terminologiji pravoslavnih crkava – *Bogorodica*) s malim Isusom ima poznatu kršćansku simboliku (materinstvo i molitva) a na grbu grada nalazi se jer je Marijino ime također sadržano u novim imenu grada.

3. *Lav* simbolizira nekadanje ratne usluge Subotičana (tada Bunjevaca i Srba) u vrijeme dok je grad bio dio Vojne granice (1687.-1743.). Lav je na grbu iz 1743., ali i na najstarijem sačuvanom subotičkom pečatu sa grbom koji je korišten tijekom cijelog vojnogranicaškog perioda.

Da li su, dakle, ovo simboli samo jedne (rimokatoličke) religije, naroda i bivšega carstva, i da li se njime vrijeđaju neki narodi ili vjernici, ostavljamo čitateljima na prosudbu.

j.s.

Počeci konjičkog sporta (III.)

Prije 156 godina osnovano konjičko društvo i održane prve konjičke trke

U našim dosadašnjim napisima o lijepom i atraktivnom konjičkom sportu, vidjeli smo u najkraćim crtama njegove začetke i početni razvojni put. Vezano za to, vjerojatno ćemo se složiti kako su ova moja čeprkanja po sportskoj prošlosti, rijetka mogućnost da se upoznamo kako je to počelo kod nas.

Ovotjedna destinacija je „start“ organiziranog konjičkog sporta. U ovakvoj formi konjički sport u Subotici počinje živjeti krajem prve polovice prošlog stoljeća, točnije 1841. godine, i podudara se novim i modernim pravilima „zapadne škole“ i uopće velikim promjenama i shvatanjima konjičkog sporta kao sporta a ne samo kao puste zabave. Utemeljivač i nosilac svih aktivnosti ovog sporta bio je „Szabadkai Loversenly Tarsosag“ (Subotičko konjičko društvo) osnovano 1841. godine. (Naziv društva, neki prevode kao „Subotičko jahačko društvo“). Ovo društvo već iste godine organizira konjičke trke koje se smatraju prvim trkama u suvremenom smislu. Već prve trke regulirane su strogim pravilnikom koji je predviđao uslove sudjelovanja, nagrade a i kaznene mjere.

Subotičani mogu s ponosom reći da u Jugoslaviji imaju ne samo najstariju gimnaziju (1847.), najstariji nogometni klub (1901.), prvo olimpijsko zlato (1906.), prvog konstruktora monoplana i letaća (1910.), da su prvi odigrali zvaničnu nogometnu utakmicu (1899.), i mnogo toga još, već su i prvi organizirali konjičke trke.

Budući da su u poređenju uvijek interesantna, pa letimice da vidimo kako je to izgledalo na drugim prostorima.

Iz enciklopedijskih podataka kao i iz starog tiska saznajemo: u novije doba, prve organizirane trke u Srbiji su održane u

Beogradu 1863. godine na prostoru današnjeg Pravnog fakulteta. Srpska vlada je dodjela dvije nagrade, jednu od 100 i drugu od 25 dukata, dok je knjaz sa svoje strane odredio četiri nagrade i to dvije po 80 dukata a dvije po jednog konja. Vrijedno je pomena da su održane tri trke od kojih je prva bila rezervirana za časnike, druga za narodne konjanike, a treća otvorena „za svakoga tko hoće“. Duljina staze je iznosila oko 1.400 m. Prvo konjičko društvo je osnovano u Šapcu 1888. godine pod nazivom „Drinsko kolo jahača“. Nekoliko godina kasnije osnivaju se kola jahača u Kragujevcu, Nišu, Zaječaru i Beogradu.

U Vojvodini začeci konjičkog sporta padaju uglavnom u drugu polovicu XIX. stoljeća.

U Hrvatskoj konjički sport dobiva oblike organiziranog sporta tek krajem XIX. i početkom XX. stoljeća. Istina, njime su se bavili i prije toga isključivo oficiri konjičkih i artiljerijskih jedinica.

U Sloveniji konjički sport razvija se osnivanjem „Dirkalnog društva“ u Ljutomeru 1785. godine, zatim u Mariboru i u kasnijim godinama i u nekim mjestima Pomurja.

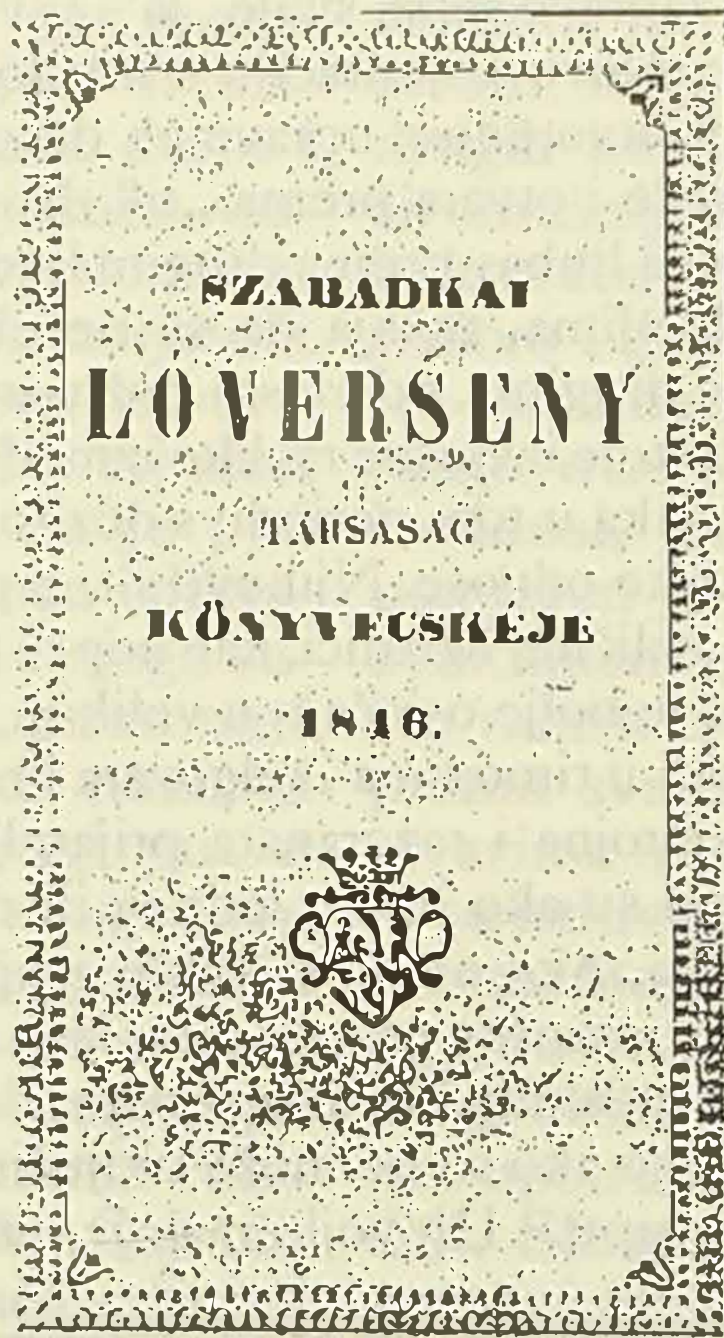
U Makedoniji o pojavi konjičkog sporta u suvremenom smislu može se govoriti tek od početka dvadesetih godina ovog stoljeća, kada su 1922. godine osnovana kola jahača u Skoplju i Štipu.

U BiH radi unapređenja konjogojstva stvarane su krajem prošlog stoljeća konjogojске ustanove: 1884. godine pastuharna u Sarajevu pa 1895. ergela Borike. U blizini Ilidže, na Butmiru bilo je izgrađeno trkalište sa svim potrebnim uređajima. Mađarski & Austrijski Jockey club zajednički su na tom trkalištu priređivali trke, od kojih su najpoznatije one iz 1894. godine.

Poslije svega možemo zaključiti da je Subotica kao sastavni dio europske imperije već u to vrijeme ambiciozno zakoračila u budućnost s namjerom da što više uvede življenje europskim manira.

(nastavit će se)

Ante Zomborčević

Naslovna stranica pravilnika Subotičkog konjičkog društva

Struktura stvari (IV.)

Mnogi akceleratori elementarnih čestica su u obliku velikih prstenova u kojima brze čestice mnogo puta opisuju krug dok ih jaka magnetska polja, što ih stvaraju magneti raspoređeni po cijeloj duljini cijevi, održavaju u sredini vakuumskeg prostora. Nedaleko od Geneve se nalazi najveći europski akcelerator CERN prstena opsega od 7 kilometara. On ubrzava proton do 99,9997% brzine svjetlosti. 1974. godine otkrivena je prva čestica koja je vjerojatno podržavala novi (najdolnji ili lijepi) kvark. Kroz isto razdoblje su prikupljeni dokazi o postojanju petog člana leptona. Svaka vrsta novog kvarka ili leptona nam kazuje kako je izgrađen Svemir. Prvenstveno u toj potrazi za teškim česticama imaju W i Z čestice, koje su slične česticama same slabe nuklearne sile u elektromagnetnoj sili. Dva negativna nabijena elektrona se odbijaju pod utjecajem svojih električnih polja. Ali nam kvantna teorija govori da ova dva elektrona u kratkoj izmjeni izmjenjuje fotone. Oni su, kao što znamo, paketići energije u kojima putuje svjetlost. Premda su neka vrsta čestica, oni ne pripadaju ni kvarkovima a ni grupi leptona. U stvarnosti oni ne postoje. Werner Heisenberger, njemački fizičar, 1927. godine je ukazao da Broglieva valna priroda materije, princip neodređenosti ima znanstvenu sliku Svijeta, do granice koja nam određuje koliko možemo znati o Svemiru. Drugim riječima, ako energija postoji prekratko vrijeme da bi ju se moglo izmjeriti, tada i događaj ne može narušiti zakon očuvanja energije po kojem nije moguće stvoriti energiju ni iz čega. Pa ipak fizičari vrše proračune na temelju izmjene nepostojećih fotona, a dobiveni rezultati se slažu s rezultatima raznih pokusa. Ovim se bavi kvantna elektrodinamika, koja je najegzaktnija grana fizike. Ona povezuje djelovanje električkih i magnetskih sila s drugim svojstvima elementarnih čestica, ako što je spin. Uz to objašnjava sve pojave vezane s valnom i korpuskularnom prirodom svjetla i ostalih elektro-

Lazar Francišković

Pčelinji proizvodi i njihovo korištenje

Med kao lijek za srčana oboljenja, iznurenosti, jačanja otpornosti organizma...

Pored toga što se smatra da je med najbolja hrana za jačanje mišića, mnogi upotrebljavaju med za normalan rad srca, a srčani bolesnici sljedeći napitak ocjenjuju kao veom uspješan lijek. Sastav napitka je:

- manja čaša tople vode,
- žlica meda,
- žlica limunovog soka, ili žlica jabukovog octa, što je bolje.

Ovaj napitak se pije ujutro prije jela, i uvečer pred spavanje. Izuzetno je koristan za svakoga, a pored onih koji pate od srčanih oboljenja, još i kod blažih nervnih poremećaja, iznurenosti, nervoze, i sl.

Med kao lijek kod oboljenja drijela, protiv kašlja i bronhijalnih oboljenja

Napitak sljedećeg sastava je veoma dobar kao preventivno sredstvo, a često i kao lijek kod oboljenja ždrijela, bronhijalnih oboljenja, kašlja i slično:

- žlica meda,
- šolja toplog mlijeka (do 50 celzijevih stupnjeva), ili šolja toplog čaja (do 50 celzijevih stupnjeva)
- 5 do 10 kapi rastvora propolisa u 96 postotnom alkoholu.

Ovaj napitak je veoma dobar ako se koristi ujutro prije jela i uvečer pred spavanje.

Ante Zomborčević

A f o r i z m i

in je veoma poduzetan; radi punom
pom.
strojstvo federacije:
Slobodan + Milo Šević.
ni konje za zbrku imamo.
račno pravilo: zaboraviš li čizmu –
sljeduje ti papuča.
alažemo se da tajne večere budu jav-
nemanifestacije.
iovi vid antropofagije – balkanibali-
zal.
ovijest je inertna.
arodu: „Kasandra i Aleksandra i...
I svakom mehanizmu potrebne su
čiste poluge; pogotovo one zlatne.
hajsajnija odora ne može sakriti prlja-
velelene.

Željko Skenderović

Novo iz Izdavačke kuće

Sabrana dela Miroslava Antića u tri kola

Ritam izlaženja knjiga predviđen je u
slećim periodima:

I kolo: Roždestvo tvoje, Hodajući na
ulama, Garavi sokak, Mit o ptici i Sa-
vrenstvo vatre, koje iz štampe izlazi u ok-
toku 1997.

II kolo: Koncert za 1001 bubanj, Pla-
vi aperak, Horoskop, Izdajstvo lirike i
Stenice straha, izlazi iz štampe u aprilu
1998.

III kolo: Rečnik Vojvodine, Tako za-
mijam nebo, Doručak sa đavolom,
Obno petkom i Otužni marš, koje će bi-
ti objavljeno u oktobru 1998.

Pretplatna cena I kola iznosi 360 di-
na, a može se platiti u pet jednakih rata
ili jednom, sa 20% popusta. Za dalje in-
formacije čitaoci se mogu obratiti Izdavač-
kojuci Prometej na adresu:

Zmaj Jovina 22, 21.000 Novi Sad,
ili na telefon:
(++381-21) 51-077 ili 61-60-18.

Tish-optika

SUBOTICA

Telefon: 551-045

RADNO VREME:

Radnim danom 9.30-12.00
16.30-19.00
Subotom 9.00-12.00

Prepisivanje očnih pomagala i davanje saveta
za prišćenje istih, svakim radnim danom od
17.00-19.00

POSEBNE POGODNOSTI:

10% popusta kod gotovinskog plaćanja
plaćanje u više rata
mogućnost žiralnog plaćanja

Led (1.)

Od svih fela nevrimenta parasnici (2.) se najviše boje leda. U škuli su nas učili da led, popraćen grmljavinom i najčešće kišom, nastaje u oblacima kumulonimbus u vreme litnjih žega. Strah ljudi od leda je razumljiv jer on mož ozbiljno oštetiti a često i sasvim uništiti litinu (3.).

Ris (4.) se radi u srid lita, kad su velike žege, u kojima često nastane ampa (5.). Rad tog se sa risom nikad nije oklivalo, žurilo se da žito što prija bude makar u krstinama, jer mu onda nevrime ne mož naneti veću štetu na prinosu ili kvaliteti. Kad je žito u guvnu (6.) u kamari onda je još cigurnije, a kad je ovršeno ljudi su odanili jer su zna-
li koliko su navrli.

U našoj nepriglednoj ravnici između salaša vidi se sve do horizonta. Kadgod su za vreme risa ljudi često pogledali u nebo da li ih ima i kakvi su oblakovi. Đurđinčani su znali da velike kiše dolaze iz dolnjaka (7.), od Dunava. Ondašnji najbolji način da se spasu od leda bilo je ugovoreno osmatranje sa tornja bajmačke crkve. Kad su primeti-
li da se iz daljine valja priteći oblak počeli su sa zvonjenjem i skoro su ga uvijek uspili rastirati. (U ravnici rasprostiranje zvuka zvona mož da razdvoji ledonosni oblak, pa ta-
ko spriči ili umanji štetu od padanja leda).

Nikad neću zaboravit ris iz početka srpnja 1943. godine u Stantićevom šoru na Đurđinu, od Bajmaka na oko 5–6 km. Radili smo u drugoj duži (8.) od salaša. Svi smo bili na njivi, a majka je čuvala salaš. Oko polak žita je već bilo u krstinama. Dan je bio sparan, bez daška vitra. Od dide smo čuli: „Ovo neće izaći na dobro“. Posli podne, prid malu užnu, iz dolnjaka od Babapuste (9.) prvo smo čuli grmljavinu, a malo posli se počeo dizati crni oblak. Ta se pritisnja žurno približavala nama. Crni oblakovi su se dizali u vis, ko kad se propinju konji, a ispod njih su se valjali bili oblakovi, ko valjušci. Znali smo da će padati led. Risari su oma prikinili košenje da što prije sadiju krstine. Meni su kazali da otrčim na salaš jer će bit velikog nevrimenta, da pomognem majci ako joj štogod ustriba. Potrčao sam bojazno prema salašu, jer nije bilo svedno trčati u susret pritećem oblaku i grmljavini. Nebo se zamračilo. Jak vitar mi je dunio u lice – znak da će početi padati kiša. Bio sam na dovrat kapije ledine kad je nikako u isto vreme počela padati kiša i led. Po ondašnjem adetu (10.) bio sam ošišan na čelavo. Krupan led me je počeo udarati po glavi. Dok sam dotrčao do ambetuša, iako sam glavu pokrio rukama, dobio sam tušta udaraca po njoj, ostio sam bol, a malo posli, to je potvrdilo tušta modrica. (Sutradan su me odneli dr. Mačašovskom u Bajmak, a on mi je dao lik za mećanje obloge na glavu.) Sa strane dolnjaka led je polupo cakla na pendžeri, bio je veličine golubijeg, a po di koji i morčijeg jajeta.

Kad se posli vrime stišalo, dok je kiša još sipila, u avliji smo imali šta videti. Na voćkama i drvima bilo je izlomljeni grana, a lišća na zemlji više neg na granama. Na funtašici (11.) nije osto ni jedan rod, sve šljive u omlačene, staru krušku je izvalio vitar... Najveća šteta je naneta piležu, jer je ampa tako iznenada naišla da tušta nji nije uspi-
lo da se skloni, pa su stradali od leda. Skupili smo dva košara uginulog pileža.

Risari su se od nevrimenta sklonili pod krstine i pokrili snopovima. Kazali su da će od nepokošenog žita jedva bit štogod, jer je led skoro sva zrna omlatio. Te godine od žita u krstinama navrli smo oko 9 metara po lancu (12.) a od onog kojeg je potuko led bilo je manje od 3 metara. Najveća šteta je naneta kuruzima. Stabaljike su iskidane sve do čukanjice (13.), a virili su samo patrljci od desetak centi iznad zemlje. Njiva je bila gola, pokrivena lišćem koje je led stuko. Te godine nismo obrali ni jedan jedini klip kuruza!

Iako sam onda imo dičije svaćanje bilo mi je zdravo teško, tako mi je i danas kad se tog sitim, jer sam na očima muškaraca vidio suze, a žene su naglas plakale. Ja njim se i danas divim kako su to podneli – nisu izustili ni jednu kletvu, ni jednu ružnu rič!

Posli smo čuli da bajmački zvonar baš to posli podne privreo ditelnu na njivi i da zato nije zvonio.

Ima još dosta ljudi koji se sićaju tog leda, al odonda još niko na ovom prostoru nije doživio tako štogod. Dida mi je pripovido da to ni on nije doživio, a nije čuo ni od njegovi stari da su tako štogod doživili. Znači, unatrag oko 150 godina takog leda nije bilo na Đurđinu.

MANJE POZNATE RIČI

1. led – tuča, grad
2. parasnik – seljak
3. litina – usiv, rod u ratarstvu
4. ris – žetva i dio roda kojeg radnik prima u naturi
5. ampa – veliko nevrime s olujnim vitrom
6. guvno – misto di se odlaže kabasta stočna rana (pića)
7. doljnak – zapad, zapadni vitar
8. duž – mira za dužinu zemlje – 400 m
9. Babapusta – naselje Aleksa Šantić
10. adet – običaj
11. funtašica – krupna, kiselkasta litnja jabuka
12. lanac – mira za površinu zemlje – 7200 m²
13. čukanjica – koren, podzemni dio kuruza

Ispravak

U 71. broju u tekstu: „Takmičenje risara potkrala nam se greška u prepisivanju. Na 9. stranici pod brojem 17 oznaka za col – mira za dužinu triba da stoji 25,4 mm. Molimo da ovaj ispravak uvažite.

Alojzije Stantić

Domaće visti

I ovo se desilo u Subotici

Nakon jednog lumperaja u Gradskoj pivari kod Jakova, ober zov. ne fijakeristu i natovari četiri pijana, te reče fijakeristi:

– Ovog, koji je ovdje na velikom sicu sa desne strane, odnet ćete na Kerski flaster, ovog livo na Somborski put, ovog trećeg na malom sicu u Sentu, a ovog četvrtog u Novo selo.

Fijakerista ode, ali ne prođe ni pet minuta, kad evo ga opet natrag.

– Molim vas – kaže oberu – namistite ih opet onako kako su bili, jer su tu na čoš kod zaokreta ispali i pali jedan na drugog, pa sad ne znam koga gdi nosim.

Javljaju sa Žednika

Jedan gazda na Žedniku imo je pun tavan žita. Žito je tribalo privrati da se ne pokvari. Nadničari su za taj posao tražili mnogo. Gazda se prvi počeo po glavi, zatim je sio i napiso jedno pismo financima u kojem im anonimno javlja da se na njegovom tavanu nalazi sakriven duvan. Na to su financi došli i privrnili mu žito na tavanu.

Meteorološki izvištaj

U Subotici duva vitar Ivandekićevac, koji priti da će odneti Marka Jurića i drugove. No kako je vitar dosta slab a bač Marko težak, to nije ni čudo što je duvanje ostalo bez rezultata.

Prognoza vremena za Suboticu i okolinu: Očekuju se još jači vetrovi popraćeni s jakim potresima koji će pogoditi sve ono što stoji na slabim i nesolidnim temeljima.

„Bunjevačko žackalo“, 22. i 7. ožujka 1940.

(Na)učimo divanit

Ovog broja, za sve one koji znaju, misle da znaju, ili ne znaju „divanit tako da i' cio svit razumi“, uvodimo ovu edukativno-estetsku rubriku, prvenstveno da bismo im pomogli usavršiti svoje znanje, ili pak otkriti vlastito neznanje u poznavanju „najlipčeg jezika na svitu“. Bolje ga majstora za to od Balinta Vujkova ne može se naći, a mi ćemo u svakome narednom broju donijeti po jedan primjer iz brojnih pripovjedaka koje je „Dida“ među pukom za života zabilježio. Objašnjenja ili komentare namjerno ćemo izostaviti, jer smatramo kako je u njegovu slučaju to i više nego izlišno.

„Prvi ko prvi, a drugi ko čovik koji će postat gazda od svi' putova i staza. Prvi zlatnom vilicom guma šunku, a drugi ispucanom šakom proju. Prvom raste salo na krkači, a drugom pamet u glavi“

(Iz pripovijetke „Kome divojka, a kome krmača“, objavljenoj u „Bunjevačkim narodnim pripovitkama“; „Hrvatska riječ“, Subotica, 1951)

Zagonetka stoljeća!

U gradu postoje pet budala a u Subotici samo jedna. Dovoljno za fisiju stupidnosti. Tko je u pitanju?

KAKO JEDAN OČE

Zajesapljeno sidi Stipan na klupici.

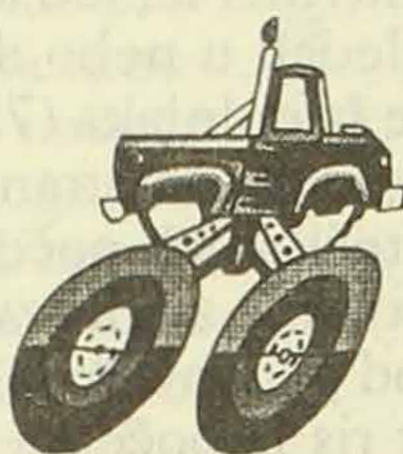
– Faljniš bač Stipane kako ste – pozdravlja Pere u prolazu.

– Amen, rano, ta kako drugi oče. A ti Pere.

– Ta ja eto kako jedan oče.

– Komšija, mani se cocjalisata i politike!

– svituje Stipan Peru.

B.F.

MUDROST

Želiš u životu biti sretan? Ne miješaj se u dvije stvari:

u tuđe poslove i vlastiti brak!?

Kutak sluđenih

Bunjevci bojkotiraju Dužijancu!

Prenapregnuti na livadi djelovanja glede otuđivanja nacionalnog neidentiteta Bunjevaca samo u Bačkoj, u poznatome smjeru: ništa pozitivno ne činiti, već samo trubiti papagajski da Bunjevci nisu, ne daj Bože, Hrvati, a unatoč prevelikoj & nesuvisloj državnoj potpori, vodstvo je Bunjevaca u sitne sate jedne srpanjske večeri donijelo nepromišljenu odluku da ponovno Dužijancu, jedinu autohtonu bunjevačku svetkovinu, ni manje ni više, bojkotiraju. I dok su ranijih godina to isto činili, držeći se gore navedene maksime svojega djelovanja, a grad i građani do ludosti čutili bol, ove godine su iznijeli i razlog. Kao oni su uvrijeđeni stoga što se ova svetkovina kompromitira s hrvatstvom i što nema toliko potrebitu turističku nijansu. Tako ćemo još jednu godinu biti svjedoci izbjegnuća njihovog sudjelovanja na planu bunjevačkih kulturnih događaja. U biti rezignirani, ne zna se što će sljedeće učiniti, dok će oni koje tako premudro zastupaju biti značajno više sluđeni.

Bunjevačka narodna pripovijetka

Zabilježio i obradio: Balint Vujkov

Snajina računica

Nana imala jednu snaju, a na salašu ženskog posla više neg i muškog, uvijek s danas ostane i za sutra. A snaja se nije baš otimala za posao, svekrova opet bila take čudi da ne bi zamećala grij u kući ni za živu glavu. Ako mož samo lipo, al ružnim nikako. Čuti nana, misli snaja će se trgniti i sama, al mlada nikako da se zapaše za posao. I jedared svekrova morala obilit zube.

– Snajo, – kaže – ne bi mi mogle taj kućanski posao malo bolje rasporediti?

– Nane, šta nije u dobro? Pa jednako nam je.

– Otkud si to sad izvadila da nam je jednako? – nana se počela u krst mećat.

– Nane, Bog s vama, pa kako da nije?! Vite, vi rano ustane-

te, ja rano legnem, vi kasno legnete, ja kasno ustanem.

– Dobro, snajo, al ne bi mi taj red mogle okreniti?

– Nikako! Nane, ja bi onda dvostruko radila. Ujtru bi morala rano ustati da vas probudim, pa opet leć u krevet.

Šta će svekrova već probat drugačije. Sutradan ujtru rano v. će ko brez duše:

– Ustaj snajo, evo kurjakova, poklat će nam ovce.

A snaja iz kreveta:

– Nane, vi lajte na nji pa neće.

Kazivao: Bono Kuliš
Gornji Sveti Ivan, Madžarska